

Defining the Main Factors of the Stagnation of Food and Pharmaceutical Industrial Enterprises

Saba Amiri

Ph.D. Candidate, Department of Entrepreneurship Management, Faculty of Social Sciences, Razi University, Kermanshah, Iran. E-mail: amiri.saba00@yahoo.com

Nader Naderi

*Corresponding Author, Assistant Prof., Department of Entrepreneurship Management, Faculty of Social Sciences, Razi University, Kermanshah, Iran. E-mail: n.naderi@razi.ac.ir

Yousef Mohammadifar

Assistant Prof., Department of Entrepreneurship Management, Faculty of Social Sciences, Razi University, Kermanshah, Iran. E-mail: mohamadifar@razi.ac.ir

Bijan Rezaee

Assistant Prof., Department of Entrepreneurship Management, Faculty of Social Sciences, Razi University, Kermanshah, Iran. E-mail: b.rezaee@razi.ac.ir

Abstract

Objective: The present study defined the main factors of the stagnation of food and pharmaceutical industrial enterprises with the aim of designing a native model that spatial domain are Kermanshah province.

Methods: The Research model was implemented based on the qualitative method of "Grounded Theory". For data gathering, judicial sampling method and snowball technique were used to achieve data theoretical saturation through a profound semi-structured interview with 15 experts from different fields of governmental, academical and private sector. Validity of interviews was confirmed by triangulation method. In order to data analysis, Strauss and Corbin's approach was used.

Results: The native model of the stagnation of food and pharmaceutical industrial enterprises is affected by a variety factors which can be categorized in the conditions of causal (weakness of management skills, traditional management of businesses and weakness in organization, weakness in identifying and implementing market management strategies and etc.), The interference (financial resources; the right understanding of decision-makers and policy-makers; the appropriateness of the supply chain with upstream industries and etc.) and context (socio-cultural, political, technological and etc.) and there are several consequences for it at two levels; the macro level and the enterprise level.

Conclusion: Identified actions as strategical factors in the model include: challenges in sale, production and supply; weakness in branding; weakness in absorption of expert

staff; Reducing the competitiveness power of the enterprise; that finally leads to lack of motivation of activists, Reducing sustainable employment, creating a psychological barrier for newcomers at the macro level; and increasing the financial debt, manpower adjustment, reduction in the special value of the brand, decreasing the value of assets and the credibility of the enterprise and the escalation of disputes between key partners at the enterprise level.

Keywords: Stagnation, Industrial enterprise, Food and pharmaceutical industries, Industrial management, Grounded Theory.

Citation: Amiri, S., Naderi, N., Mohammadifar, Y., & Rezaee, B. (2020). Defining the Main Factors of the Stagnation of Food and Pharmaceutical Industrial Enterprises. *Industrial Management Journal*, 12(1), 143-171. (in Persian)

Industrial Management Journal, 2020, Vol. 12, No.1, pp. 143- 171

DOI: 10.22059/imj.2020.291720.1007675

Received: October 20, 2019; Accepted: March 05, 2020

© Faculty of Management, University of Tehran

تدوین مؤلفه‌های اصلی رکود بنگاه‌های صنعتی غذایی و دارویی

صبا امیری

دانشجوی دکتری، گروه مدیریت و کارآفرینی، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه رازی، کرمانشاه، ایران. رایانامه: amiri.saba00@yahoo.com

نادر نادری

* نویسنده مسئول، استادیار، گروه مدیریت و کارآفرینی، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه رازی، کرمانشاه، ایران. رایانامه: n.naderi@razi.ac.ir

یوسف محمدی فر

استادیار، گروه مدیریت و کارآفرینی، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه رازی، کرمانشاه، ایران. رایانامه: mohamadifar@razi.ac.ir

بیژن رضایی

استادیار، گروه مدیریت و کارآفرینی، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه رازی، کرمانشاه، ایران. رایانامه: b.rezaee@razi.ac.ir

چکیده

هدف: در پژوهش حاضر، به تدوین مؤلفه‌های اصلی رکود بنگاه‌های صنعتی غذایی و دارویی با هدف طراحی مدل بومی پرداخته شده است. قلمرو مکانی این پژوهش، استان کرمانشاه است.

روش: مدل پژوهش بر اساس راهبرد کیفی «نظریه داده‌بنیاد» تدوین شده است. برای گردآوری داده‌ها، از روش نمونه‌گیری قضاوتی و روش گلوله برفی استفاده شد. برای این منظور، با ۱۵ نفر از خبرگان حوزه‌های مختلف دولتی، دانشگاهی و بخش خصوصی، مصاحبه عمیق نیمه‌ساختارمند به عمل آمد و مصاحبه‌ها تا دستیابی به اشباع نظری داده‌ها، ادامه یافت. قابلیت اعتبار مصاحبه‌ها از طریق روش مثلث‌سازی به تأیید رسید. برای تحلیل داده‌ها نیز، از روش استراوس و کوربین استفاده شد.

یافته‌ها: مدل بومی رکود بنگاه‌های صنعتی غذایی و دارویی، از عوامل گوناگونی تأثیر می‌پذیرد. این عوامل به سه دسته طبقه‌بندی شدند که عبارت‌اند از: شرایط علی (ضعف مهارت‌های مدیریتی، اداره سنتی کسب‌وکارها و ضعف در سازمان‌سازی، ضعف در تدوین و اجرای استراتژی‌های مدیریت بازار و غیره)، مداخله‌گر (تأمین منابع مالی، درک درست تصمیم‌سازان و سیاست‌گذاران، تناسب زنجیره تولید با صنایع بالادستی و غیره) و زمینه‌ای (دغدغه‌های اجتماعی - فرهنگی، سیاسی، تکنولوژیکی و غیره). برای این عوامل می‌توان در دو سطح کلان و بنگاه، پیامدهای مختلفی مطرح کرد.

نتیجه‌گیری: کنش‌های شناسایی شده به‌عنوان مؤلفه‌های راهبردی در مدل عبارت‌اند از: دغدغه‌های حوزه فروش، تولید و تأمین، ضعف برندینگ و هویت‌سازی، ضعف جذب نیروی توانمند و کاهش توان رقابتی بنگاه که در نهایت به بی‌انگیزگی فعالان، کاهش اشتغال پایدار، ایجاد مانع روانی برای تازه واردان در سطح کلان و افزایش بدهی‌های مالی، تعدیل نیروی انسانی، کاهش ارزش ویژه برند، کاهش ارزش دارایی‌ها و اعتبار بنگاه و تشدید اختلاف میان شرکای کلیدی در سطح بنگاه منجر می‌شوند.

کلیدواژه‌ها: رکود، بنگاه صنعتی، صنایع غذایی و دارویی، مدیریت صنعتی، نظریه داده‌بنیاد.

استناد: امیری، صبا؛ نادری، نادر؛ محمدی‌فر، یوسف؛ رضایی، بیژن (۱۳۹۹). تدوین مؤلفه‌های اصلی رکود بنگاه‌های صنعتی غذایی و دارویی. مدیریت صنعتی، ۱۲(۱)، ۱۴۳-۱۷۱.

مدیریت صنعتی، ۱۳۹۹، دوره ۱۲، شماره ۱، صص. ۱۴۳-۱۷۱

DOI: 10.22059/imj.2020.291720.1007675

دریافت: ۱۳۹۸/۰۷/۲۸، پذیرش: ۱۳۹۸/۱۲/۱۵

© دانشکده مدیریت دانشگاه تهران

مقدمه^۱

امروزه به دلیل تغییرات بنیادی ایجاد شده در محیط رقابتی صنایع، از قبیل فرایند جهانی شدن تجارت، کوتاه شدن عمر محصولات، تغییرات سریع فناوری و افزایش تعداد رقبای، شاهد رقابت صنایع در سطح جهان هستیم (میرحبیبی، فارسیجانی، مدیری و خلیلی دامغانی، ۱۳۹۷: ۱۰۲). این در حالی است که بنگاه‌های صنعتی، ستون فقرات صنایع (فارسیجانی، حبیبی و سلطانی، ۱۳۹۰: ۵)، تأمین‌کنندگان اشتغال و پیشرو در ابداع فناوری‌های جدید هستند (اسوتلیسیک، جک‌لیک و برگر^۲، ۲۰۰۷: ۳۸). این بنگاه‌ها، ابزاری هستند که اقتصادهای تولیدی را در فرایند تخصصی کردن تولید به سمت محصولاتی که دارای قدرت رقابتی بیشتری هستند، سوق می‌دهد و وزنه تعادلی در مقابل رکود و سقوط هستند (هولمز، استون و بریدفورد^۳، ۲۰۱۰: ۱۸۷). بنگاه‌های صنعتی در هر کشور، برای اشتغال‌زایی، سرمایه‌گذاری و بهبود بهره‌وری فرصت‌های بسیاری فراهم می‌کنند (کریسی و اسجوکوئیست^۴، ۲۰۱۲: ۱۱۲). بنابراین، هر زمان کاهش منابع و خروجی صنایع با کاهش مقیاس عملیات همراه شود، رشد متوقف شده و بنگاه صنعتی را کد می‌شود.

بر اساس سند چشم‌انداز بیست‌ساله، برخورداری از سلامت، رفاه و امنیت غذایی و دارویی از جمله ویژگی‌های جامعه ایرانی در افق چشم‌انداز است که در نقشه جامع علمی کشور نیز به این موضوع تأکید شده است (شیوا، آقازاده و حیدری، ۱۳۹۶: ۵۹۶) و با توجه به اینکه تغییر، مهم‌ترین خصیصه‌ای است که صنایع با آن روبه‌رو هستند (صفری، زندیه و خان محمدی، ۱۳۹۷: ۳۶۸) کمک به ادامه حیات بنگاه‌های صنعتی غذایی و دارویی، از راه‌های مؤثر برای تحرک بخشیدن به فعالیت‌های مولد، تأمین نیازهای جامعه، حضور در بازارهای جهانی و کاهش بیکاری در کشور است (شایقی، ۱۳۸۶: ۳۶). از سوی دیگر، اشتغال از جمله موضوع‌های اساسی هر کشور است. بر پایه گزارش مرکز آمار ایران (۱۳۹۸) نرخ بیکاری در کشور، در پاییز ۹۸ برابر با ۱۰/۰۶ درصد و سهم اشتغال در بخش صنعت در پاییز ۹۸ برابر با ۳۱/۲ درصد بوده است (گزارش نتایج آمارگیری نیروی کار، ۱۳۹۸). همچنین بر اساس آمار شرکت شهرک‌های صنعتی ایران، نزدیک به ۵۷ درصد از بنگاه‌های صنعتی مستقر در شهرک‌ها و نواحی صنعتی کشور با ظرفیتی کمتر از ۵۰ درصد ظرفیت اسمی مشغول به فعالیت هستند که از این تعداد، حدود ۱۷ درصد از بنگاه‌ها به‌طور کلی راکد هستند (نظری، حسین قلی پور، سلیمانی و موسوی نقی، ۱۳۹۶: ۸). بر اساس این آمارها، علی‌رغم وجود پتانسیل‌های صنعتی، این حوزه با موانع جدی روبه‌روست. این مسئله به‌ویژه در استان کرمانشاه که در پاییز ۹۸ نرخ بیکاری ۱۶/۳ درصد را تجربه کرده، محسوس‌تر است (گزارش نتایج آمارگیری نیروی کار، ۱۳۹۸). بر اساس آخرین آمار موجود، ۱۰۲۲ بنگاه صنعتی در استان کرمانشاه دارای پروانه بهره‌برداری هستند که از میان آنها ۲۶۱ بنگاه راکد هستند. از ۲۶۱ بنگاه راکد استان، ۷۹ بنگاه در گروه صنعتی غذایی و دارویی با اشتغال ۲۱۷۰ نفر قرار دارند.

بنگاه‌های صنعتی غذایی و دارویی راکد انباشته‌ای از سرمایه‌های بدون استفاده هستند که سبب اتلاف منابع و افزایش درصد بیکاری می‌شوند. این مسئله به ایجاد فضایی ناپایدار و نامطمئن برای متقاضیان سرمایه‌گذاری در بخش صنعت و انحراف آن به بخش‌های دلالی و شکل گرفتن ساختار اقتصادی غیرمولد در کشور منجر شده است. از این رو،

۱. این مقاله برگرفته از رساله دکتری است و سازمان صنایع کوچک و شرکت شهرک‌های صنعتی استان کرمانشاه از آن حمایت مادی و معنوی کرده است.

2. Svetlicic, Jacklić & Burger
4. Christie & Sjoquist

3. Holmes, Stone & Braidford

با توجه به اینکه در استان کرمانشاه تعداد بنگاه‌های صنعتی غذایی و دارویی راکد درخور توجه است و تصمیم‌سازان به‌طور عمده بر اساس پارادایم‌های کوتاه‌مدت عمل می‌کنند که به‌جای رفع مشکلات به مقروض شدن بیشتر آنها منجر می‌شود، پژوهش حاضر با هدف شناخت عمیق‌تر و تدوین مؤلفه‌های اصلی رکود بنگاه‌های صنعتی غذایی و دارویی و طراحی مدل بومی انجام شد. صنعت بررسی‌شده، صنایع غذایی و دارویی است که بر تولید ناخالص داخلی و اشتغال کشور تأثیر بسیاری داشته (ترکمانی و ذوقی‌پور، ۱۳۸۶)، ضمن اینکه تضمین ایمنی و کیفیت مواد غذایی و دارویی برای مصرف‌کننده، همیشه در اولویت بوده است (صفایی قادیکلای و غلامرضاتبار دیوکلای، ۱۳۹۳: ۵۳۶).

در ادامه، ابتدا پیشینه نظری و پیشینه تجربی پژوهش بررسی شده و جمع‌بندی آنها بیان شده است. سپس روش‌شناسی با تشریح روش پژوهش، جامعه بررسی‌شده، روش تجزیه و تحلیل و موارد مرتبط دیگر معرفی شد و گام‌های اجرایی پژوهش در قالب یک فلوجارت تشریح شد. بخش بعدی، تجزیه و تحلیل یافته‌های حاصل از مصاحبه‌ها و اسناد، یادداشت‌ها و اظهارات مسئولان و فعالان این حوزه است که در آن، یافته‌ها در قالب جدول‌های طبقه‌بندی شده و روایت‌های گفتاری و پیشینه تجربی مرتبط با هر زیرمقوله و در نهایت، طراحی مدل بومی ارائه شدند. در بخش پایانی، در راستای بهبود وضعیت بنگاه‌های راکد، به ارائه نتیجه‌گیری و پیشنهادها کاربردی و آتی پرداخته شده است.

پیشینه نظری پژوهش

الف) مفاهیم مرتبط با صنعت و بنگاه صنعتی

در رابطه با صنعت تعاریف‌های مختلفی وجود دارد که یکی از تعاریف‌های جامع این است: صنعت مجموعه تغییرات غیرطبیعی است که توسط انسان‌ها بر مواد طبیعی انجام می‌شود تا ارزش افزوده بیشتری ایجاد کند (لی و متیازان^۱، ۲۰۱۸: ۲۹۳۳). امروزه صنعت در رشد اقتصادی و ایجاد اشتغال نقش مهمی دارد و به‌عنوان منبع اصلی نوآوری شناخته می‌شود (مرکز تحقیقات و نوآوری اتحادیه اروپا^۲، ۲۰۱۵). تجربه کشورهای توسعه‌یافته صنعتی نشان می‌دهد که افزایش چشمگیر ارزش افزوده بخش صنعت در تولید ناخالص داخلی در کنار بسیاری از تغییرات شایان توجه در عرصه سیاسی، اجتماعی و فرهنگی، در زمره دستاوردهای شاخص توسعه صنعتی تلقی می‌شود و بنگاه‌های صنعتی در تقویت نوآوری‌های فناورانه و بهبود فرصت‌های اشتغال نقش بسزایی دارند (زوکپلی، هسان و موhtar^۳، ۲۰۱۵: ۴۳۹).

اهمیت بنگاه‌های صنعتی در ایران را می‌توان از دو بُعد کمی و کیفی بررسی کرد. از بُعد کمی، درصد شاغلان بنگاه‌های صنعتی شایان توجه است. از بُعد کیفی نیز این بنگاه‌ها می‌توانند به‌عنوان ابزاری مناسب برای خصوصی‌سازی در نظر گرفته شوند (نظری، حسینقلی‌پور، سلیمانی و موسوی نقابی، ۱۳۹۶: ۷). اگرچه شروع فعالیت هر بنگاه صنعتی به اشتغال تعداد زیادی نیروی انسانی منجر می‌شود، اما فقط راه‌اندازی بنگاه، بیانگر اشتغال‌زایی و به‌طور لزوم گامی در راستای حل معضل بیکاری نیست، بلکه دوره حیات پذیرفتنی بنگاه‌ها، عاملی اساسی در ایجاد اشتغال اثرگذار و درآمدزایی توسط آنها تلقی می‌شود (مدهوشی و رضایی، ۱۳۹۴: ۳۸). در این بین، عوامل متعددی می‌توانند بر حیات و بقای بنگاه‌ها تأثیر بگذارند. این عوامل را می‌توان به چهار گروه متغیرهای مربوط به صنعت، متغیرهای مربوط به بنگاه، متغیرهای

1. Li & Mathiyazhagan

2. Directorate-General for Research and Innovation of European Commission

3. Zulkepli, Hasnan & Mohtar

مربوط به شاغلان صنعت و متغیرهای مربوط به هزینه‌های بنگاه تقسیم‌بندی کرد (ویکاس، اسینالو و خوزه^۱، ۲۰۱۷). شایان ذکر است، تقاضای مشتریان برای محصولات غذایی و دارویی پیچیده است، در مدت زمان کوتاهی تغییر می‌کند و بعضی مواقع نیز پیش‌بینی‌ناپذیر است. در نتیجه بنگاه‌های فعال در صنعت غذا و دارو باید به این تغییرات واکنش سریعی نشان دهند. توسعه محصولات در صنعت غذا و دارو، فرایندی پرمخاطره است و تعداد زیادی از این محصولات در مرحله راه‌اندازی و رشد شکست می‌خورند، به‌نحوی که از ده محصول، هفت محصول طی ۱۸ الی ۳۶ ماه با شکست روبه‌رو می‌شوند (سیرپسکی، رایت و شارپ^۲، ۲۰۰۰: ۷۸۰). صنایع غذایی و دارویی از جمله صنایعی هستند که در تأمین تقاضاهای اساسی و اولیه جوامع نقش شایان توجهی دارند، این دسته از صنایع در واقع تأمین‌کننده کالاهای مصرفی هستند (فرکوک، لاموری و کاربن^۳، ۲۰۱۷: ۵۶۹). کشور ایران نیز به‌دلیل در اختیار داشتن تنوع اقلیمی، گستردگی فعالیت‌های عرصه کشاورزی و صنایع تبدیلی و تقاضای رو به رشد بازار داخلی دارای مزیت نسبی در حوزه مواد غذایی است. همچنین در حوزه صنایع دارویی، رشد شایان توجهی صورت گرفته و ارزش افزوده فراوان آن، این صنعت را به یکی از صنایع مزیت‌دار تبدیل کرده است (سحابی و ذوالفقاری، ۱۳۹۴: ۸۰).

ب) مفاهیم مرتبط با رکود

رکود به‌معنای حالت سکون در اقتصاد یا فعالیت اقتصادی است (شرر^۴، ۲۰۰۵: ۸۵). رکود پدیده پیچیده‌ای است که می‌تواند نتیجه ترکیبی از پیامدهای حوادث و اتفاقات و رویدادها باشد که در داخل یا خارج بنگاه رخ داده است. به دلیل اینکه رکود می‌تواند به‌صورت تدریجی رخ دهد، شناخت و درک آن سخت بوده و به ادراک مدیران ارشد از علل رکود بر می‌گردد (ایران‌دوست، ۱۳۹۳: ۲۰). یکی از اقدام‌های بزرگ و خطرناک در مقابله با رکود به‌عنوان یک بحران، نادیده گرفتن آن است (بنیگنو و فورنارو^۵، ۲۰۱۸: ۱۴۳۲). ریشه رکود در بنگاه‌ها می‌تواند از نوع رکود مربوط به صنعت یا رکود مربوط به بنگاه باشد. هنگامی که اندازه و رشد صنعت کاهش می‌یابد، تمامی بنگاه‌های موجود در صنعت با رکود مواجه می‌شوند. در مقابل، در رکود مربوط به بنگاه، صنعت در حال رشد و رونق بوده، اما بنگاه به‌علت مسائل داخلی با رکود مواجه شده است. در صورتی که ریشه رکود به بنگاه مربوط باشد و شاخص‌های عملکردی بنگاه از متوسط شاخص‌های صنعت بسیار پایین‌تر باشد، نیاز به تغییرات راهبردی ضرورت بیشتری می‌یابد. شناسایی علل وقوع رکود مقدم بر تعیین راهکارهای باز احیا است (ایران‌دوست، ۱۳۹۳: ۱۹). رکود در بنگاه صنعتی سبب می‌شود هزینه تمام‌شده تولید کالا در مقایسه با بنگاه‌های رقیب بیشتر شود که در نتیجه، بنگاه توان رقابتی خود را در مقابل سایر رقبای دست‌خواهد داد و همه این موارد می‌توانند در بلندمدت بنگاه را به ورطه ورشکستگی بکشانند. در سطح ملی، رکود بنگاه‌های صنعتی سبب می‌شود که از سرمایه ملی کشور به‌درستی استفاده نشود و بهره‌وری کلی صنایع کاهش یابد، در نتیجه میزان صادرات به خارج کاهش یافته و در مقابل میزان واردات افزایش می‌یابد (بال^۶، ۲۰۱۴: ۷).

1. Vikas, Esinaulo & Jose

3. Fercoq, Lamouri & Carbone

5. Benigno, Gianluca, and Luca Fornaro

2. Cierpicki, Wright & Sharp

4. Scherrer

6. Ball

پیشینه تجربی پژوهش

در این بخش به واکاوی پژوهش‌های داخلی و خارجی مرتبط با موضوع پرداخته شده است (جدول ۱).

جدول ۱. خلاصه بررسی پیشینه تجربی مرتبط با موضوع پژوهش

نویسنده	عنوان پژوهش	نتایج	ابزار و روش‌ها
هایگوچی و شیمادا ^۱ (۲۰۱۹)	سیاست‌گذاری‌های صنعتی، توسعه صنعتی و تغییرات ساختاری در افریقا و آسیا	توسعه بنگاه‌های صنعتی می‌تواند به توسعه صنعتی کشورها منجر شود که سبب افزایش سهم اشتغال در صنعت می‌شود. همچنین افزایش نرخ دستمزد یکی از دلایلی است که می‌تواند به رکود بنگاه‌های صنعتی منجر شود.	استفاده از روش‌های اقتصادسنجی و داده‌های جدول جهانی پن (PWT)
رهبان و بدیشا ^۲ (۲۰۱۸)	عوامل رکود کسب‌وکارهای زنان در بنگلادش	نبود حمایت‌های اجتماعی کافی، هنجارهای غلط در جامعه، حمایت نکردن از نیروی انسانی، نبود قوانین حمایتی مناسب در بخش‌های دولتی و خصوصی، نبود آموزش و مهارت کافی و نبود تجهیزات مناسب از علت‌های مهم رکود کسب‌وکارهای زنان در بنگلادش هستند.	انجام مصاحبه ساختارمند با دوازده نفر و تدوین عوامل رکود
پتراکیس، والسامیس و کافکا ^۳ (۲۰۱۷)	از رشد بهینه تا رکود: نقش نهادها و فرهنگ	ارزش‌ها، نهادهای حمایتی و فرهنگ حاکم بر جامعه می‌توانند فضای کارآفرینی و عملکرد کسب‌وکارها را تحت تأثیر قرار دهند.	بررسی از روش کتابخانه‌ای و تحلیل محتوای متون
لیلجا، سانبرگ و سانبرگ ^۴ (۲۰۱۶)	استراتژی‌های رشد در صنایع راکد (صنعت چاپ فنلاند و صنعت خرده‌فروشی سوئد)	تغییر نیازهای بازار هدف، تغییرات فناوری، تغییرات نوآوری، کاهش حجم بازار هدف، تغییرات قیمت نهاده‌ها، قوانین سخت‌گیرانه، تورم بالا و تشدید رقابت میان بنگاه‌های صنعتی از عوامل مهم رکود هستند. نتایج نشان می‌دهند که بنگاه‌های راکد در زمان رکود می‌توانند رشد را دنبال کنند و بیشتر صنایع به‌جای تعطیلی کامل به انتخاب استراتژی‌های رشد علاقه‌مند هستند.	انجام مصاحبه با نه نفر و بررسی روش‌های رشد در صنایع راکد
بنزازوئا، ارجمان و آبادا ^۵ (۲۰۱۵)	ایجاد عوامل مؤثر بر رشد شرکت‌ها در الجزایر	رشد کسب‌وکارهای صنعتی تحت تأثیر عوامل درونی و محیطی کسب‌وکار است که فراتر از کنترل آنهاست. عوامل بیرونی شامل چارچوب‌های قانونی، دسترسی به تأمین مالی بیرونی و ظرفیت‌های منابع انسانی است و عوامل داخلی نیز ویژگی‌های کارآفرینانه، ظرفیت‌های مدیریتی، مهارت‌های بازاریابی و ظرفیت‌های فناورانه را در بر می‌گیرد.	انجام مصاحبه عمیق با هشت نفر و بررسی از روش کتابخانه‌ای و تحلیل محتوای متون
فاتوکی ^۶ (۲۰۱۴)	علت‌های موفق نبودن شرکت‌های جدید در افریقای جنوبی	علاوه بر عوامل خارجی، عوامل داخلی همچون نداشتن تجربه مدیریتی، نداشتن مهارت کاربردی، ضعف در آموزش کارکنان و نگرش ضعیف در رابطه با مشتریان از علل اثرگذار در شکست کسب‌وکارها هستند.	بررسی از روش کتابخانه‌ای و تحلیل محتوای متون
گزارش پایش ملی محیط کسب‌وکار ایران (۱۳۹۸)	گزارش پایش ملی محیط کسب‌وکار ایران در پاییز ۱۳۹۸	موانع مهم کسب‌وکار در صنعت عبارت‌اند از: پیش‌بینی ناپذیر بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات، بی‌ثباتی سیاست‌ها، قوانین و مقررات و رویه‌های اجرایی ناظر بر کسب‌وکار، دشواری تأمین مالی از بانک‌ها، رویه‌های ناعادلانه ممیزی و دریافت مالیات.	به‌کارگیری روش پیمایشی با پرسش‌نامه‌های الکترونیکی (۲۶۷۴ نفر)

1. Higuchi & Shimada

3. Petrakis, Valsamis & Kafka

5. Benzazoua, Ardjouman & Abada

2. Reihan & Bidisha

4. Lilja, Sundberg & Sundberg

6. Fatoki

ادامه جدول ۱. خلاصه بررسی پیشینه تجربی مرتبط با موضوع پژوهش

نویسنده	عنوان پژوهش	نتایج	ابزار و روش‌ها
سرفراز، شجاعی و عابدزاده (۱۳۹۸)	اولویت‌بندی‌های استراتژی‌های سازمانی با به‌کارگیری مدل SWOT و فرایند تحلیل شبکه‌ای گروهی فازی (مطالعه موردی: شرکت تولید مواد اولیه دارویی)	اولویت استراتژی‌ها برای شرکت‌های دارویی به‌ترتیبی عبارت‌اند از: اضافه کردن محصول‌هایی با حاشیه سود بالا، افزایش بازده و ظرفیت محصول‌ها، تأکید بر بازاریابی، تمرکز بر صادرات، بهبود فرایند پژوهش و توسعه، کاهش بهای تمام‌شده و قیمت فروش و حذف محصول‌های بدون توجیه اقتصادی.	به‌کارگیری روش مصاحبه و پرسش‌نامه و تدوین ماتریس Fuzzy ANP و SWOT
فرهادی، تقی‌زاده یزدی، مؤمنی و سجادی (۱۳۹۷)	ارائه مدل چابکی زنجیره تأمین پایدار در صنعت آجر استان اصفهان	برای رسیدن به چابکی زنجیره تأمین پایدار در صنعت، باید مدیران صنایع، تعهد و آمادگی لازم برای اجرای مدل چابکی را داشته باشند.	استفاده از روش کیفی و مصاحبه با ده نفر از خبرگان و تحلیل محتوا
تاک، رضایی‌زاده و نوتاش (۱۳۹۷)	شناسایی شایستگی‌های بازدارنده پایداری کارآفرینان در کسب‌وکارهای فعال در صنایع غذایی	شایستگی‌های مهم بازدارنده بقای کسب‌وکارهای کوچک و متوسط در صنایع غذایی عبارت‌اند از: خودبرتری، سست عنصری، ضعف در تحلیل، بداخلاقی، ضعف در مهارت‌های کسب‌وکار، عدم رضایت از شغل و نداشتن تجربه کافی.	مصاحبه عمیق با ده نفر و استفاده از روش تجزیه و تحلیل استراوس و کوربین
فرخ، کردنائیچ، خداداد حسینی و زالی (۱۳۹۶)	شناسایی الگوی رشد کسب‌وکارهای کوچک و متوسط در صنعت غذایی ایران با استفاده از نظریه برخاسته از داده‌ها	استمرار اشتیاق کارآفرینانه به‌عنوان مقوله محوری پژوهش شناسایی شده است. راهبردها شامل راهبردهای توسعه‌ای، تیزهوشی کسب‌وکار، قابلیت پویای نوآوری است. شرایط علی که به ایجاد مقوله محوری منجر می‌شوند عبارت‌اند از: سرمایه انسانی نوآور و فرهنگ سازمانی رشدگرا. شرایط زمینه‌ای شامل پویایی محیط و رقابت‌پذیری محیطی و شرایط مداخله‌گر شامل مسئولیت‌پذیری اجتماعی کسب‌وکار، سرمایه اجتماعی کسب‌وکار و استقلال سرمایه مالی است. در نهایت، افزایش تعداد کارکنان، افزایش رشد مالی، افزایش پایداری بنگاه و افزایش سهم بازار به‌عنوان پیامدها شناسایی شده‌اند.	استفاده از نظریه داده‌بنیاد و مصاحبه عمیق با سیزده نفر و روش تجزیه و تحلیل استراوس و کوربین
رضوی، کریمی و رفیعی راد (۱۳۹۶)	بررسی مؤلفه‌های تأثیرگذار بر تأمین مالی شرکت‌های کوچک و متوسط در زنجیره‌های تأمین قطعه‌سازی خودرو	شش مؤلفه اصلی شامل ضعف عملکردی بانک‌ها، ضعف عملکردی بازار سرمایه، ضعف یا نبود بانک‌های تخصصی، ضعف یا نبود روش‌های تأمین مالی، همکاری نکردن و ناهماهنگی بین بنگاه‌ها و نهادهای مالی و ضعف عملکردی فناوری اطلاعات بر تأمین مالی بنگاه‌های کوچک و متوسط در زنجیره قطعه‌سازی خودرو اثرگذارند.	انجام مصاحبه نیمه‌ساختارمند با دوازده نفر و تدوین پرسش‌نامه محقق‌ساخته (۱۶۷) نفر برای بررسی اهمیت مؤلفه‌ها
حقیقی کفاش، حاجی‌پور، مظلومی و مؤمنی (۱۳۹۵)	الگوسازی عوامل اثرگذار بر قابلیت نوآوری در صنعت مواد غذایی	ظرفیت یافت فرصت محیطی، ظرفیت ساخت ایده، ظرفیت دانش فردی، ظرفیت دانش سازمانی، ظرفیت مدیریتی، ظرفیت فرهنگی، ظرفیت ارتباطی، ظرفیت فناورانه و ظرفیت پشتیبانی مؤلفه‌های مهم استخراج‌شده به‌عنوان عوامل اثرگذار بر صنعت مواد غذایی هستند.	به‌کارگیری روش دلفی برای بیست نفر از اساتید و استفاده از روش معادلات ساختاری
حسینقلی‌پور، بهمنی، ایروانی، آقازاده و انوشه (۱۳۹۴)	طراحی مدل توسعه بازار صنایع کوچک و متوسط (مطالعه موردی: صنایع غذایی و آشامیدنی)	حمایت از توسعه بازار صنایع غذایی و آشامیدنی طیف وسیعی از اقدام‌ها را شامل می‌شود که در مراحل چهارگانه ظرفیت‌سازی، اقدام‌های اصلی، اقدام‌های مکمل و اقدام‌های نظارتی انجام می‌گیرد. بستر فرهنگی اجتماعی، سیاسی قانونی، نهادی و دولت و همچنین زنجیره ارزش، ساختار و جهت‌گیری صنعت نیز بر مراحل چهارگانه بالا تأثیرگذارند. منافع مهم توسعه بازار صنایع کوچک و متوسط، کاهش هزینه‌های بازاریابی، ارتقای توان رقابتی بنگاه‌های صنعتی در سطح خرد و افزایش سهم آنها در تولید ناخالص داخلی در سطح کلان است.	استفاده از نظریه داده‌بنیاد و مصاحبه عمیق با چهارده نفر و روش تجزیه و تحلیل استراوس و کوربین

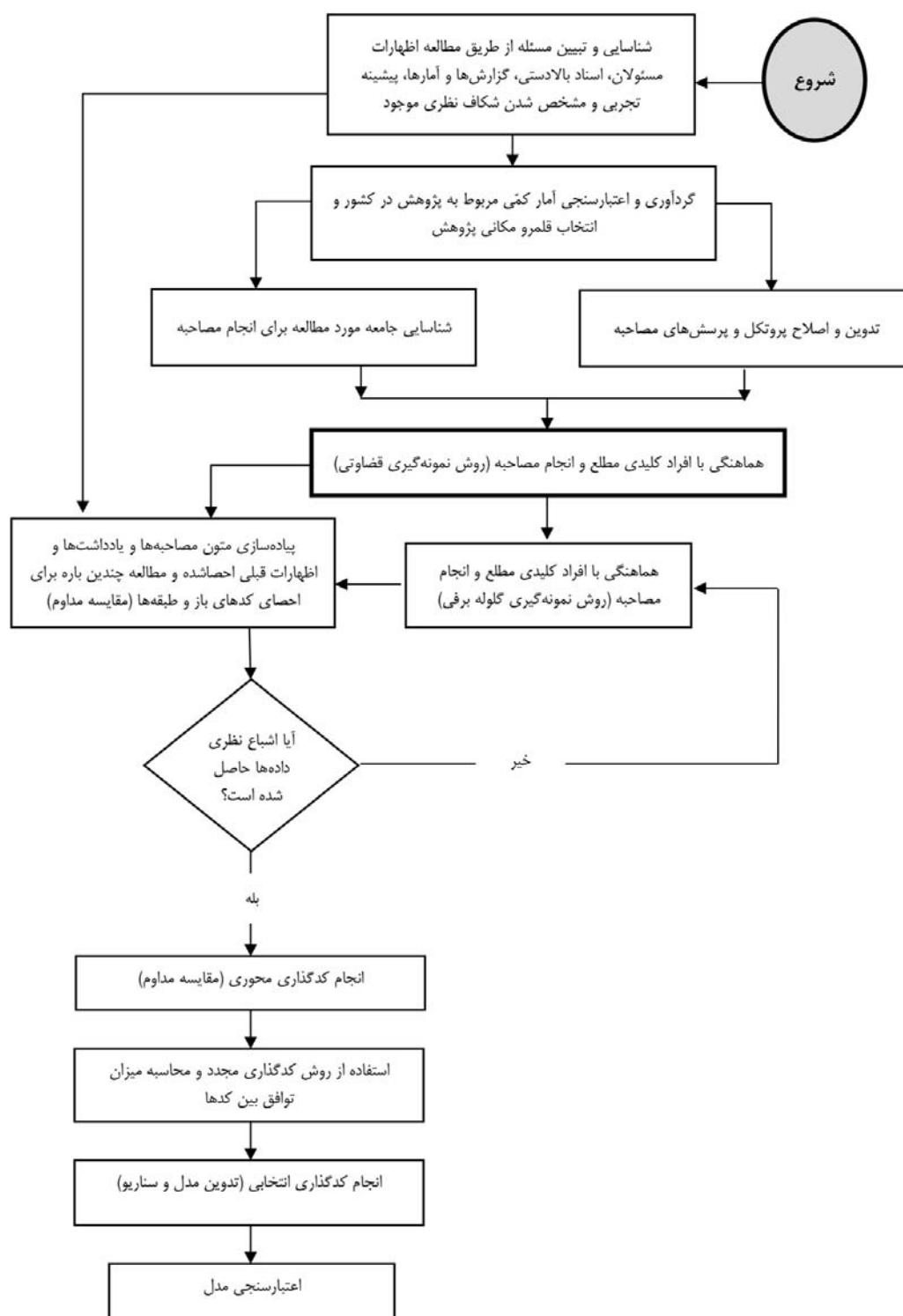

بر اساس واکاوی پیشینه تجربی، در تعدادی از پژوهش‌های داخلی فقط به بررسی مشکلات کسب‌وکارها پرداخته شده، اما پژوهشی که با رویکرد کیفی به شناسایی مؤلفه‌های رکود بنگاه‌های صنعتی غذایی و دارویی و بررسی ارتباط این مؤلفه‌ها و ارائه یک مدلی بومی پرداخته باشد، انجام نشده است. از سوی دیگر، بررسی پیشینه خارجی نیز نشان می‌دهد فضای کسب‌وکار در کشورهای آسیایی با کشورهای غربی تفاوت دارد، این در حالی است که چارچوب‌ها، قوانین، زیرساخت‌ها و اکوسیستم کسب‌وکار در کشور ایران با سایر کشورهای آسیایی نیز تفاوت چشمگیری دارد، از این رو، نتایج آنها برای استفاده در ایران به بومی‌سازی نیاز دارد. با بررسی موشکافانه‌تر می‌توان دریافت که در بیشتر پژوهش‌ها مؤلفه‌های پرتکرار مانند «بستر فرهنگی - اجتماعی»، «تأمین مالی و سرمایه»، «وضعیت بازاریابی و فروش»، «مهارت‌های مدیریتی» و «اشتغال نیروی انسانی» به‌عنوان اجزای مهم بررسی شده‌اند و از مؤلفه‌هایی مانند «حمایت‌های پشتیبانی»، «خدمات مشاوره‌ای»، «مسائل حقوقی و شراکت»، «درک درست برنامه‌ریزان»، «برندینگ و هویت‌سازی»، «مسائل روانی رکود بنگاه‌های صنعتی» و «اهمیت امکان‌سنجی» غفلت شده است که در این پژوهش به آنها پرداخته شد. در نهایت با تحلیل و تعمیق در پیشینه می‌توان گفت، اغلب پژوهش‌های انجام‌شده نتوانسته‌اند بین مدل پژوهش و تئوری‌های موجود پیوند و ارتباط مناسبی برقرار کنند، بسیاری از عوامل و متغیرها را به‌طور کامل شناسایی و بررسی نکرده‌اند و فاقد نمونه کافی برای تعمیم و تحلیل نتایج هستند. از این رو، انجام پژوهش حاضر در راستای پُر کردن شکاف موجود در مبانی نظری و پیشینه پژوهش از اهمیت بسیار برخوردار بوده است.

روش‌شناسی پژوهش

از آنجا که هدف این پژوهش، توسعه علم و کمک به برنامه‌ریزان برای آگاهی از مؤلفه‌های اصلی رکود بنگاه‌های صنعتی غذایی و دارویی است، این پژوهش توسعه‌ای - کاربردی بوده که به‌صورت کیفی انجام شده است. روش پژوهش، کیفی از نوع نظریه داده‌بنیاد است. خردمایه به‌کارگیری این راهبرد، به کاربری آن باز می‌گردد، زیرا از یک سو، در زمینه رکود بنگاه‌های صنعتی در حوزه مواد غذایی و دارویی، مدل جامعی که دغدغه‌های بومی را در نظر گرفته باشد، وجود ندارد و از سوی دیگر، روش نظریه داده‌بنیاد برای مدل‌سازی و نظریه‌پردازی در حوزه مفاهیم و پدیده‌های نوظهور کارا است، بنابراین روشمندی نظریه داده‌بنیاد بر پایه نظر مشارکت‌کنندگان و اهتمام به مجموعه‌ای از قضاها و مدل‌های آزمون‌پذیر، به انتخاب این راهبرد منجر شده است. از آنجا که این نظریه در داده‌ها بنیان دارد، در خصوص نظریه‌ای که از نظریه‌های موجود اقتباس گرفته شده یا تطبیق داده می‌شود، تبیین بهتری ارائه می‌دهد (دانایی‌فرد، الوانی و آذر، ۱۳۹۱). قلمرو زمانی انجام پژوهش از خرداد ۱۳۹۷ تا مهر ۱۳۹۸ بود که گام‌های اجرایی آن در شکل ۱ نشان داده شده است.

پرسش‌های اصلی پژوهش حاضر این بود که مؤلفه‌های اصلی رکود بنگاه‌های صنعتی غذایی و دارویی چه مواردی هستند؟ چه ارتباطی میان این مؤلفه‌ها وجود دارد؟ به بیان دیگر، مدلی که این مؤلفه‌ها را به یکدیگر مرتبط سازد به چه صورت است؟ چه پیشنهادهایی برای بهبود وضعیت بنگاه‌های صنعتی را کد پیشنهاد می‌شود؟

شکل ۱. فلوچارت گام‌های اجرایی پژوهش در راستای تدوین مدل رکود بنگاه‌های صنعتی غذایی و دارویی

مسئله رکود بنگاه‌های صنعتی در کل کشور، معضلی بزرگ محسوب می‌شود، از این رو، به‌دلیل اینکه استان کرمانشاه در چند سال اخیر، بالاترین میزان بیکاری را داشته و درصد بالایی از بنگاه‌های صنعتی آن راکد هستند، به‌عنوان قلمرو مکانی پژوهش انتخاب شد. جامعه مورد مطالعه مدیران بنگاه‌های صنعتی (بخش خصوصی)، اساتید،

متخصصان بخش دولتی و خبرگان در استان کرمانشاه، در حوزه صنایع غذایی و دارویی بودند. برای انتخاب نمونه، از روش‌های نمونه‌گیری قضاوتی و گلوله برفی استفاده شد. در نمونه‌گیری گلوله برفی، پس از هر مصاحبه، از آنان خواسته شد تا افراد صاحب نظر را معرفی کنند، از این رو، به‌جز چند نفر نخست، سایر افراد کلیدی مطلع را متخصصان مصاحبه‌شده معرفی و تأیید کرده‌اند (جدول ۲).

جدول ۲. مشخصات جمعیت‌شناختی مصاحبه‌شوندگان

کد	سن	تحصیلات	جنسیت	سابقه فعالیت (سال)	سازمان/ نهاد/ دستگاه
A1	۵۵	کارشناسی	مرد	۱۵	خانه صنعت، معدن و تجارت استان
A2	۳۸	دکتری	زن	۵	مدیرعامل بنگاه صنعتی فعال
A3	۴۳	کارشناسی ارشد	مرد	۷	مدیرعامل بنگاه صنعتی فعال
A4	۴۵	کارشناسی	مرد	۴	مدیر اجرایی بنگاه صنعتی راکد
A5	۴۳	کارشناسی ارشد	مرد	۶	مدیر فنی بنگاه صنعتی راکد
A6	۴۱	کارشناسی ارشد	مرد	۹	سازمان صنعت، معدن و تجارت استان
A7	۴۴	کارشناسی ارشد	مرد	۶	مدیرعامل واحد صنعتی راکد
A8	۵۶	کارشناسی ارشد	مرد	۱۶	پژوهشگر فعال (صاحب نظر) استان
A9	۴۰	دکتری	مرد	۱۰	پارک علم و فناوری استان
A10	۴۴	کارشناسی ارشد	مرد	۱۷	معاونت اقتصادی استانداری کرمانشاه
A11	۴۷	کارشناس ارشد	مرد	۱۱	مدیر بازرگانی واحد صنعتی راکد
A12	۳۷	کارشناسی ارشد	زن	۵	مدیرعامل واحد صنعتی راکد
A13	۴۵	کارشناسی	مرد	۱۲	سازمان صنعت، معدن و تجارت استان
A14	۵۱	کارشناسی	مرد	۱۸	فعال حوزه صادرات استان
A15	۴۹	دکتری	مرد	۱۳	استاد دانشگاه استان

کفایت نمونه‌گیری از طریق اشباع نظری داده‌ها محقق شد. بنابراین، نمونه‌گیری تا مصاحبه پانزدهم که مدل به حد ساخت و اشباع رسید، ادامه پیدا کرد. در این مرحله دیگر داده جدیدی به مدل اضافه نشد. داده‌ها از طریق انجام مصاحبه‌های عمیق نیمه‌ساختارمند و بررسی اسناد بالادستی، یادداشت‌ها، اظهارات مسئولان، خبرگان و فعالان حوزه جمع‌آوری شدند. اعتبار مصاحبه‌ها از روش مثلث‌سازی، مطرح‌کردن پرسش‌ها به چند روش و استفاده از چند مصاحبه‌کننده تأیید شد. برای آگاهی از میزان پایایی از روش کدگذاری مجدد و «درصد توافق درون موضوعی» بهره‌گیری شد (بیابانگرد، ۱۳۸۲: ۳۷). بر این اساس، روش محاسبه پایایی بین کدگذاری‌های انجام‌گرفته بر اساس رابطه زیر بود:

$$2 \times \left(\frac{M}{N1 + N2} \right) \quad \text{رابطه (۱)}$$

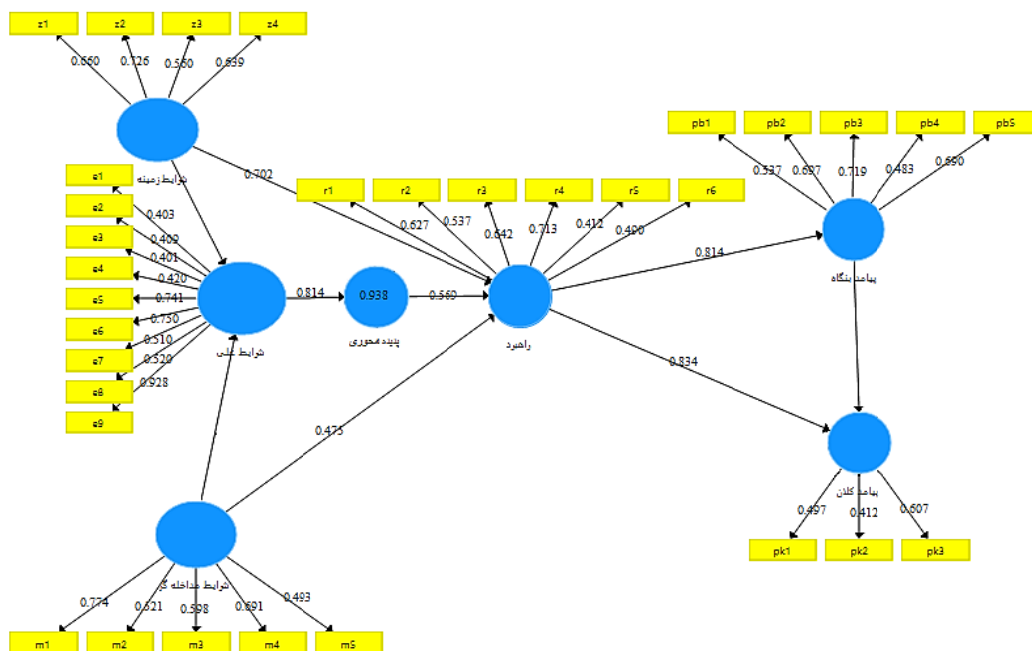
که در آن، M تعداد موارد کدگذاری‌شده توسط دو کدگذار است که بین آنها توافق وجود داشته باشد، N1 تعداد کلی موارد کدگذاری‌شده توسط کدگذار اول و N2 تعداد کلی موارد کدگذاری‌شده توسط کدگذار دوم است. در صورتی که میزان این شاخص از ۶۰ درصد بیشتر شود، قابلیت اعتماد کدگذاری‌ها تأیید می‌شود و می‌توان ادعا کرد که میزان پایایی

تحلیل مصاحبه‌ها مناسب است (بیابانگرد، ۱۳۸۲: ۳۸). بدین منظور برای محاسبه، از یک پژوهشگر مسلط دیگر، درخواست شد تا سه مصاحبه را کدگذاری کند. درصد توافق درون موضوعی که به‌عنوان شاخص پایایی تحلیل به‌کار می‌رود، با استفاده از فرمول نام‌برده ۷۲ درصد شد. با توجه به اینکه این میزان پایایی بیشتر از ۶۰ درصد است، قابلیت اعتماد کدگذاری‌ها تأیید می‌شود و می‌توان ادعا کرد که پایایی تحلیل مصاحبه‌های کنونی مناسب است (جدول ۳). شایان ذکر است، برای اعتبارسنجی مدل پس از تدوین آن، از روش مدل‌سازی معادلات ساختاری استفاده شد که بر اساس آن، ۹۷ نفر از خبرگان موضوع آزمون شدند و اعتبار مدل را ارزیابی کردند.

جدول ۳. آزمون تأیید پایایی به روش بازآزمون

پایایی بازآزمون	تعداد موارد مشترک	تعداد کدهای مستخرج			شماره مصاحبه
		مجموع	همکار	پژوهشگر	
۷۰	۴۶	۱۳۱	۶۱	۷۰	شماره ۴
۶۵	۵۳	۱۶۲	۸۲	۸۰	شماره ۹
۸۱	۵۹	۱۴۴	۷۱	۷۳	شماره ۱۵
۷۲	۱۵۸	۴۳۷	۲۱۴	۲۲۳	مجموع

بر اساس نتایج آزمون تحلیل عاملی تأییدی، همه پرسش‌های مبتنی بر زیرمقوله‌ها، بارهای عاملی پذیرفتنی و معناداری داشتند. قابلیت ترکیبی CR برای تمامی مقوله‌ها بیشتر از ۰/۷ به دست آمد. همچنین میانگین واریانس استخراج شده (AVE) برای تمامی زیرمقوله‌ها بیشتر از ۰/۵ محاسبه شد که اعتبار هم‌گرایی مناسبی را نشان می‌دهد (شکل ۲). بنابراین اعتبار مدل تأیید شد.

شکل ۲. مدل معادلات ساختاری رکود بنگاه‌های صنعتی غذایی و دارویی

برای تجزیه و تحلیل این گونه پژوهش‌ها سه طرح وجود دارد که عبارت‌اند از: رهیافت ظهوری گلاسر^۱ (۱۹۹۲)، رهیافت نظام‌مند استراوس و کوربین^۲ (۱۹۹۸) و رهیافت ساختی چارمز^۳ (۲۰۰۰) که در این پژوهش از روش استراوس و کوربین استفاده شده است.

یافته‌های پژوهش

الف) کدگذاری باز

در این پژوهش، با توجه به طرح نظام‌مند، با تحلیل محتوای متون، از کدگذاری استفاده شد و فهرستی از کدها استخراج شدند و با پیوند دادن کدها به هم، مفاهیم اولیه شکل گرفت. در این مرحله، ۲۳۰ کد از پانزده مصاحبه و بررسی یادداشت‌ها و اسناد استخراج شدند. با مقایسه و طبقه‌بندی کدهای مشابه، ۱۱۸ مفهوم استخراج شدند و در نهایت با طبقه‌بندی مفاهیم مشابه، ۳۲ زیرمقوله (با احتساب مقوله محوری) به دست آمده است.

قضیه ۱ (شرایط علی)

این مقوله‌ها که حاصل شرایط علی هستند، رویدادهایی را دربرمی‌گیرند که به وقوع یا گسترش پدیده محوری می‌انجامد (استراوس و کوربین، ۲۰۱۴). تعدادی از مفاهیم مهم مستخرج در این مقوله‌ها در جدول ۴ ارائه شده‌اند.

جدول ۴. مفاهیم و شواهد گفتاری شرایط علی پژوهش

مقوله	زیرمقوله‌ها	مفاهیم	نمونه‌ای از شواهد گفتاری	پیشینه تجربی مرتبط
شرایط علی	ضعف مهارت‌های مدیریتی	۱. ضعف دانش و مهارت‌های انسانی ۲. ضعف دانش و مهارت‌های فنی ۳. ضعف دانش و مهارت‌های ادراکی ۴. کم‌تجربگی و مسئولیت‌ناپذیری	برایم جالب بود شخصی که به‌عنوان مدیرعامل بنگاه صنعتی انتخاب شده بود، با ساده‌ترین اصول مدیریت منابع انسانی یا مذاکره کردن آشنا نبود و فقط حرف مشتریان را بی‌دلیل تأیید می‌کرد.	- ریهان و بدیشا (۲۰۱۸) بر نقش نبود مهارت کافی در رکود کسب‌وکارها تأکید کردند. - بنزاون و همکاران (۲۰۱۵) بر نقش مهارت‌های مدیریتی در عملکرد بنگاه‌های صنعتی تأکید داشتند. - فاتوکی (۲۰۱۴) بر نقش تجربه مدیریتی در عملکرد بنگاه‌های صنعتی تأکید داشتند. - تاکی و همکاران (۱۳۹۷) بر نقش ضعف مهارت‌های کسب‌وکار و نداشتن تجربه کافی در رکود بنگاه‌های صنعتی تأکید کردند. - حقیقی کفاش و همکاران (۱۳۹۵) بر نقش ظرفیت مدیریتی بر عملکرد بنگاه‌های صنعتی تأکید کردند.

1. Glaser
3. Charmaz

2. Strauss & Corbin

ادامه جدول ۴. مفاهیم و شواهد گفتاری شرایط علی پژوهش

مقوله	زیرمقوله‌ها	مفاهیم	نمونه‌ای از شواهد گفتاری	پیشینه تجربی مرتبط
شرایط علی	مشکلات حقوقی و اختلاف شرکا	<p>۱. نبود هماهنگی میان نظرهای متعدد</p> <p>۲. سوگیری و تعصب بر عقاید شخصی</p> <p>۳. وجود دغدغه‌های حقوقی شراکت</p>	<p>در بسیاری از بنگاه‌های راکد مشکلات حقوقی بارها مشاهده شده است؛ اعم از نبود دانش و تخصص صحیح در این حوزه تا جانب‌داری‌های غیرمنصفانه غیرحرفه‌ای.</p>	<p>- بنزاونو و همکاران (۲۰۱۵) بر نقش ویژگی‌های کارافربینانه و ظرفیت‌های منابع انسانی در عملکرد بنگاه‌های صنعتی تأکید داشتند.</p> <p>- فرهادی و همکاران (۱۳۹۷) بر تعهد مدیران و شرکا بر اجرای برنامه‌های بنگاه‌های صنعتی تأکید کردند.</p>
	اداره سنتی کسب‌وکارها و ضعف در سازمان‌سازی	<p>۱. نقص در تیم کاری از نظر تنوع، تخصص و تجربه</p> <p>۲. تشکیل تیم بر اساس روابط دوستانه</p> <p>۳. نبود بخش مالی و حسابداری در تیم</p> <p>۴. گروه‌اندیشی افراطی</p> <p>۵. نبود نیروی انسانی باکیفیت و متخصص</p> <p>۶. نبود نگاه سیستمی</p>	<p>متأسفانه بسیاری از تیم‌های کاری بر اساس معیارهای غلط و روابط دوستی و خانوادگی شکل گرفته‌اند که سبب می‌شود تیم از نظر حرفه‌ای تضعیف شده و در فرایند کاری بنگاه اختلال جدی ایجاد شود.</p>	<p>- تاکی و همکاران (۱۳۹۷) بر نقش خودبرتری، بداخلاقی و سست عنصری در رکود بنگاه‌های صنعتی تأکید کردند.</p> <p>- فرخ و همکاران (۱۳۹۶) بر نقش سرمایه انسانی نوآور در عملکرد بنگاه‌های صنعتی تأکید کردند.</p> <p>- حقیقی کفاش و همکاران (۱۳۹۵) بر نقش دانش فردی بر عملکرد بنگاه‌های صنعتی تأکید کردند.</p>
	ضعف در زیرساخت‌های قانونی و سیاست‌گذاری	<p>۱. روندهای پریپیچ و خم و طولانی اداری</p> <p>۲. نبود اجرای دقیق قوانین حمایتی</p> <p>۳. تغییر پی در پی مسئولان و نبود ثبات مدیریتی</p> <p>۴. دشواری صدور مجوزهای غذایی و دارویی</p>	<p>یکی از دغدغه‌هایی که بسیار با آن مواجه شدم، پیگیری مداوم برای انجام کاری در یکی از اداره‌ها بود که پس از دوندگی‌های بسیار، با تغییر مدیر آن بخش، قانون نیز تغییر کرد و کار بنگاه ما نیمه تمام باقی ماند.</p>	<p>- بنزاونو و همکاران (۲۰۱۵) بر نقش چارچوب‌های قانونی در عملکرد بنگاه‌های صنعتی تأکید داشتند.</p> <p>- گزارش پایش ملی محیط کسب‌وکار ایران (۱۳۹۸) بر نقش بی‌ثباتی قوانین و رویه‌های اجرایی در رکود بنگاه‌های صنعتی تأکید داشت.</p>
	مشاوره‌های مشاوران سازوکارهای	<p>۱. نبود مشاوران مجرب و متخصص در استان</p> <p>۲. ارائه مشاوره‌های اشتباه توسط برخی مشاوران</p> <p>۳. استفاده نکردن از خدمات مشاوره‌ای موجود</p>	<p>برای ارزش‌گذاری دانش فنی شرکت، به مدت چندین ماه در استان با مشکل جدی بودیم، زیرا در خصوص فرمولاسیون دارویی اطلاعات کافی وجود نداشت.</p>	
	کمبود/ فقدان تجهیزات	<p>۱. وجود تجهیزات غیربومی یا با سطح فناوری پایین</p> <p>۲. هزینه بالای تجهیزات و ماشین‌آلات جدید</p> <p>۳. کمبود سوله‌های کارگاهی متناسب با شرایط استاندارد معاونت غذا و دارو</p> <p>۴. تأمین نکردن مواد اولیه مورد نیاز</p>	<p>با توجه به اینکه مجوزهای معاونت غذا و دارو به شرایط خاصی نیاز دارد، باید استانداردهای فضایی آن تأمین و لحاظ شود، در حالی که چنین سوله‌هایی در استان بسیار کم هستند.</p>	<p>- ریهان و بدیسا (۲۰۱۸) بر نقش نبود تجهیزات در رکود کسب‌وکارها تأکید کردند.</p>

ادامه جدول ۴. مفاهیم و شواهد گفتاری شرایط علی پژوهش

مقوله	زیر مقوله‌ها	مفاهیم	نمونه‌ای از شواهد گفتاری	پیشینه تجربی مرتبط
شرایط علی	ضعف پشتیبانی	۱. ضعف همکاری میان مسئولان و سازمان‌ها ۲. کمبود پشتیبانی معنوی از طرف خانواده و دوستان ۳. کم کاری بخش خصوصی	اگرچه پشتیبانی مادی در تولید بسیار حائز اهمیت است، تا زمانی که شرایط روحی مناسبی از سوی خانواده فراهم نباشد، صنعتگر با مشکل مواجه خواهد بود.	- حقیقی کفاش و همکاران (۱۳۹۵) بر نقش ظرفیت ارتباطی و پشتیبانی در عملکرد بنگاه‌های صنعتی تأکید کردند.
	ضعف در تدوین و اجرای استراتژی‌های مدیریت بازار	۱. استفاده نکردن از استراتژی‌های صحیح بازاریابی، بازاریابی و بازاریابی ۲. نبود دانش، تجربه و تخصص کافی در خصوص تدوین برنامه بازاریابی (۴p) ۳. دسترسی نداشتن به بازار ملی و بین‌المللی ۴. دسترسی نداشتن به شبکه توزیع مناسب	کیفیت محصول غذایی تولیدشده ما بسیار بیشتر از نمونه‌های مشابه رقبا بود، اما چون بیش از حد بر ویژگی‌های فنی و کیفی محصولات تمرکز کرده بودیم، از نیاز بازار غافل شدیم، بنابراین در فاز اول فروش محصولات به مشکل جدی برخورد کردیم که ناشی از نداشتن اطلاعات در بنگاه بود.	- لیلجا و همکاران (۲۰۱۶) بر نقش تغییر نیازهای بازار هدف بر رکود بنگاه‌های صنعتی تأکید داشتند. - بنزازوتا و همکاران (۲۰۱۵) بر نقش مهارت‌های بازاریابی در عملکرد بنگاه‌های صنعتی تأکید داشتند. - فاتوکی (۲۰۱۴) بر نقش نگرش ضعیف نسبت به مشتریان در عملکرد بنگاه‌های صنعتی تأکید داشتند. - سرفراز و همکاران (۱۳۹۸) بر نقش استراتژی‌های بازاریابی در عملکرد شرکت‌های دارویی تأکید کردند. - حقیقی کفاش و همکاران (۱۳۹۵) بر نقش ظرفیت بافت فرصت محیطی در عملکرد بنگاه‌های صنعتی تأکید کردند.
	ضعف در امکان‌سنجی تأسیس	۱. نبود توجه‌پذیری فنی، بازاری و اقتصادی ۲. موقعیت نامناسب دسترسی به منابع تأمین ۳. موقعیت نامناسب دسترسی به شبکه‌های توزیع ۴. موقعیت نامناسب دسترسی به بازار ۵. بی‌توجهی به اهمیت امکان‌سنجی	زمانی که ما به راه‌اندازی کسب‌وکار تصمیم گرفتیم، چون اطلاعات نسبی از حوزه صنعت غذایی داشتیم، امکان‌سنجی مدونی را آماده نکردیم. پس از گذشت سه ماه از فعالیت متوجه شدیم از نظر موقعیت کارخانه از منابع تأمین مواد اولیه دور هستیم و با مشکل مواجه شدیم.	

قضیه ۲ (مقوله یا پدیده محوری)

«رکود بنگاه‌های صنعتی غذایی و دارویی» به‌عنوان پدیده محوری پژوهش انتخاب شد. بر اساس نتایج به‌دست‌آمده، زمانی که مقوله‌های علی، بستر ایجاد و رشد بنگاه‌های صنعتی غذایی و دارویی را با مشکل مواجه کنند، به رکود این بنگاه‌ها منجر می‌شوند.

ضعف در مهارت‌های مدیریتی، کار تیمی و اختلاف شرکا به کاهش سرمایه اجتماعی میان مدیران، متخصصان و کارگران بنگاه صنعتی منجر می‌شود و فضای اعتماد متقابل را از میان می‌برد. همچنین با توجه به یکی از تعاریف مدیریت که هنر و مهارت انجام کار و به‌وسیله دیگران است، در صورتی که این هنر و مهارت وجود نداشته باشد، همه فرایندهای زنجیره تولید در بنگاه با مشکل مواجه شده و رکود را به دنبال دارد. نبود تنوع، تجربه و دانش کافی برای انجام کارهای تیمی منسجم نیز به هدر رفتن حجم زیادی هزینه، زمان و انرژی منجر می‌شود.

ضعف زیرساخت‌های قانونی و سیاست‌گذاری اصلی‌ترین بستری است که به‌طور عمده در کنترل مدیران بنگاه نیست. به‌طور مثال، فرایند صدور مجوز و دریافت تأییدیه‌های معاونت غذا و دارو پریچ و خم و زمان‌بر است، به‌طوری که صاحبان بنگاه‌ها را از ادامه فرایند ناامید می‌کند و آنها ترجیح می‌دهند بنگاه خود را بدون اخذ این مجوزها به‌صورت غیرقانونی و محدود دنبال کنند که در این شرایط، از اولویت کار اصلی به اولویت دوم یا سوم تبدیل خواهد شد.

از طرفی، اجرا نشدن دقیق و صحیح برنامه‌های مصوب و تغییرات مدیریتی، سبب می‌شود فرایند حمایت از صنعتگران ناتمام باقی بماند، ضعف سازوکارهای مشاوره‌ای به‌همراه ضعف حمایت‌های پشتیبانی کافی متشکل از سازمان‌ها، دستگاه‌های اجرایی، مشاوران مجرب و متخصص، شبکه‌های پشتیبانی ضعیف مادی، خانوادگی و کاری همه به پیمودن مسیرهای اشتباه و طولانی توسط مدیران بنگاه‌ها منجر می‌شود که رکود آنها را در پی خواهد داشت.

کمبود یا فقدان تجهیزات و امکانات مناسب اعم از فضای فیزیکی، تجهیزات و ماشین‌آلات باعث می‌شود فرایند تولید با وقفه جدی مواجه شود، زیرا صدور مجوزها به فضای کارگاهی متناسب با استانداردها بستگی دارد و به‌طور عمده تجهیزات موجود بسیار قدیمی و با سطح فناوری پایین هستند، همچنین هزینه خرید تجهیزات جدید بسیار زیاد است. مجموع این عوامل موجب می‌شود بنگاه صنعتی غذایی و دارویی با مشکل‌های جدی مواجه باشد که یکی از مشکلات جدی بنگاه‌های صنعتی، نبود امکان‌سنجی مناسب است.

بی‌توجهی به ضرورت امکان‌سنجی فنی، اقتصادی و بازاری موجب می‌شود کسب‌وکارها به‌درستی بررسی نشوند و به دنبال آن، حجم بسیار زیاد سرمایه و زمان برای راه‌اندازی کسب‌وکاری هزینه شود که از ابتدا توجیه اقتصادی نداشته است. در نهایت، ضعف در استراتژی‌های مدیریت بازار یکی از مؤلفه‌های مهم و پرتکرار بود که باعث می‌شود محصولات از طریق کانال‌های واسطه منفعت‌طلب توزیع شوند و به‌طور عمده با روش‌های قیمت‌گذاری، تبلیغات و توزیع نامناسب و اشتباه وارد بازاری شوند که تقاضای مناسبی برای آنها پیش‌بینی نشده است، به بیان دیگر برنامه پژوهش و تحلیل بازار شفاف و صحیحی برای محصولات تدوین نشده است. در نهایت، این عوامل که به‌عنوان شرایط علی تشریح شدند، سبب شکل‌گیری پدیده «رکود بنگاه‌های صنعتی غذایی و دارویی» می‌شوند.

قضیه ۳ (شرایط بسترساز یا زمینه‌ای)

این مقوله‌ها نشانگر زنجیره‌ای از شرایط محیطی هستند که بر راهبردها تأثیر می‌گذارند (استراوس و کوربین، ۲۰۱۴). تعدادی از مفاهیم مستخرج مهم در این مقوله‌ها در جدول ۵ ارائه شده‌اند.

جدول ۵. مفاهیم و شواهد گفتاری شرایط زمینه‌ای پژوهش

مقوله	زیرمقوله‌ها	مفاهیم	نمونه‌ای از شواهد گفتاری	پیشینه تجربی مرتبط
شرایط زمینه‌ای	مشکلات اجتماعی - فرهنگی	۱. فردمحور بودن برنامه‌ریزی‌های مدیریتی ۲. ضعف تفکر تجاری، سرمایه‌گذاری و ثروت‌آفرینی ۳. نبود فضای اعتماد به خرید محصولات بومی ۴. ضعف فرهنگ کار جمعی و تیمی ۵. ضعف فرهنگ کار و سخت‌کوشی ۶. مهاجرت جمعیت کیفی و کارآمد استان ۷. وجود فرهنگ قوم‌گرایی	با وجود اینکه محصولات تولیدی کارخانه ما بسیار باکیفیت است، اما بیشتر سازمان‌های دولتی از نمونه‌های تولیدی در سایر استان‌ها استفاده می‌کنند. اعتماد به محصولات بومی تولید استان وجود ندارد، در حالی که همین محصولات ما در استان‌های دیگر بازار خوبی دارد.	- ربهان و بدیسا (۲۰۱۸) بر نقش حمایت‌های اجتماعی در رکود کسب‌وکارها تأکید کردند. - پتراکیس و همکاران (۲۰۱۷) بر نقش فرهنگ در رکود بنگاه‌های صنعتی تأکید کردند. - فرخ و همکاران (۱۳۹۶) بر نقش فرهنگ سازمانی در عملکرد بنگاه‌های صنعتی تأکید کردند. - حقیقی کفاش و همکاران (۱۳۹۵) بر نقش ظرفیت فرهنگی بر عملکرد بنگاه‌های صنعتی تأکید کردند. - حسنقلی‌پور و همکاران (۱۳۹۴) بر نقش بستر فرهنگی - اجتماعی بر عملکرد بنگاه‌های صنعتی تأکید کردند.
	مشکلات سیاسی	۱. دشواری تأمین مواد اولیه به‌علت تحریم ۲. ضعف نقش تسهیلگری دولت در حوزه اقتصاد ۳. دشواری صادرات محصولات ۴. تصویر ذهنی نامطلوب از استان ۵. احساس غلبه فضای امنیتی در استان	ماده اولیه محصول شرکت دارویی ما از یکی از کشورهای خارجی تهیه می‌شود که با توجه به شرایط تحریم‌های اعمال‌شده، امکان تأمین آن وجود ندارد و سبب محصولات ما را با مشکل جدی مواجه کرده است.	- بنزاونتا و همکاران (۲۰۱۵) بر نقش چارچوب‌های قانونی در عملکرد بنگاه‌های صنعتی تأکید داشتند. - حسنقلی‌پور و همکاران (۱۳۹۴) بر نقش بستر سیاسی بر عملکرد بنگاه‌های صنعتی تأکید کردند.
	مشکلات اقتصادی	۱. نبود ثبات نرخ ارز ۲. نوسان شدید هزینه‌ها ۳. پایین بودن درآمد و کاهش توان اقتصادی شهروندان ۴. واردات بی‌رویه و قاچاق محصولات خارجی ۵. کمبود سرمایه (به‌ویژه سرمایه در گردش)	متأسفانه به‌علت مشکلات اقتصادی استان، قدرت خرید بسیاری از خانواده‌ها کاهش یافته که به کاهش تقاضای بازار محصولات منجر می‌شود.	- لیلجا و همکاران (۲۰۱۶) بر نقش تغییرات قیمت نهاده‌ها بر رکود بنگاه‌های صنعتی تأکید داشتند. - لیلجا و همکاران (۲۰۱۶) بر نقش تورم بالا بر رکود بنگاه‌های صنعتی تأکید داشتند. - گزارش پایش ملی محیط کسب‌وکار ایران (۱۳۹۸) بر نقش غیرقابل پیش‌بینی بودن مواد اولیه و محصولات در رکود بنگاه‌های صنعتی تأکید داشت.
مشکلات تکنولوژیکی	۱. سطح پایین فناوری‌های مورد استفاده در فرایند تولید، توزیع و فروش محصولات ۲. ناهمگنی میان فناوری‌های چرخه تولید محصولات ۳. تطابق نداشتن فناوری محصولات با تغییرات بازار	بسیاری از بنگاه‌ها هیچ نوآوری در محصولات تولیدی خود ایجاد نمی‌کنند و به‌طور عمده فناوری به‌کاررفته در آنها متناسب با تغییرات و تقاضاهای روز مشتریان هدف نیست که به رکود بنگاه‌ها منجر می‌شود.	- لیلجا و همکاران (۲۰۱۶) بر نقش فناوری و نوآوری بر رکود بنگاه‌های صنعتی تأکید داشتند. - بنزاونتا و همکاران (۲۰۱۵) بر نقش ظرفیت‌های فناورانه در عملکرد بنگاه‌های صنعتی تأکید داشتند. - حقیقی کفاش و همکاران (۱۳۹۵) بر نقش ظرفیت فناورانه بر عملکرد بنگاه‌های صنعتی تأکید کردند.	

قضیه ۴ (شرایط مداخله‌گر)

این مقوله‌ها نشانگر زنجیره‌ای از روابط خاص هستند که بر راهبردها اثر می‌گذارند (استراوس و کورین، ۲۰۱۴). تعدادی از مفاهیم مستخرج مهم در این مقوله‌ها در جدول ۶ ارائه شده‌اند.

جدول ۶. مفاهیم و شواهد گفتاری شرایط مداخله‌گر پژوهش

مقوله	زیرمقوله‌ها	مفاهیم	نمونه‌ای از شواهد گفتاری	پیشینه تجربی مرتبط
شرایط مداخله‌گر	تأمین منابع مالی	۱. وجود مشکلات متعدد در خصوص تأمین تضامین، وثایق، زمان بازپرداخت و میزان سود	مؤسسه‌های مالی و بانک‌ها باید برای اخذ تسهیلات تا جایی که ممکن است وثیقه‌های سنگین درخواست نکنند، چون باعث می‌شود مجری طرح در صورت نداشتن وثیقه از دریافت وام منصرف شود و در عمل از ادامه کار خود دور بماند.	- بنزاون و همکاران (۲۰۱۵) بر نقش تأمین منابع مالی در عملکرد بنگاه‌های صنعتی تأکید داشتند. - گزارش پایش ملی محیط کسب و کار ایران (۱۳۹۸) بر نقش تأمین مالی در رکود بنگاه‌های صنعتی تأکید داشت. - فرخ و همکاران (۱۳۹۶) بر نقش استقلال سرمایه مالی در عملکرد بنگاه‌های صنعتی تأکید کردند. - رضوی و همکاران (۱۳۹۶) بر نقش ضعف عملکرد بانک‌ها و بازار سرمایه در رکود بنگاه‌های صنعتی تأکید کردند.
		۲. ناکافی بودن حمایت‌های مالی انجام شده		
		۳. کمبود تعداد سرمایه‌گذاران خطرپذیر در استان		
		۴. تمایل کم سرمایه‌گذاری در استان مرزی		
	حمایت‌های بخش دولتی	۱. نبود حمایت‌های کافی برای خرید محصولات ۲. نبود ساختارهای مناسب در اداره‌های دولتی ۳. روابط کند نظام اداری	بعضی از کارشناسان در اداره‌های دولتی به‌حدی فرایندهای اداری را مشمول زمان می‌کنند که از حوصله بنگاه‌های صنعتی خارج است.	- ریهمان و بدیشا (۲۰۱۸) بر نقش حمایت‌های دولتی در رکود کسب و کارها تأکید کردند. - لیلجا و همکاران (۲۰۱۶) بر نقش قوانین سخت‌گیرانه بر رکود بنگاه‌های صنعتی تأکید داشتند.
حمایت‌های بخش خصوصی	۱. تمرکز بیش از حد بر سودآوری اقتصادی بالا ۲. وجود فضای رقابتی شدید و گاهی ناسالم ۳. سختگیری بسیار برای حمایت از بنگاه‌ها	در اکوسیستم کارآفرینی، بخش‌های مختلف اقتصادی به‌جای کمک به یکدیگر، در بعضی موارد فضای رقابت را ناسالم کرده‌اند.	- ریهمان و بدیشا (۲۰۱۸) بر نقش حمایت‌های بخش خصوصی در رکود کسب و کارها تأکید کردند. - لیلجا و همکاران (۲۰۱۶) بر نقش تشدید رقابت بر رکود بنگاه‌های صنعتی تأکید داشتند.	
درک درست تصمیم‌سازان و سیاست‌گذاران	۱. ترجیح منافع فردی بر منافع جمعی ۲. اولویت برنامه‌های مقطعی، آماری و کوتاه‌مدت ۳. نبود تخصص و دانش کافی	تا زمانی که سیاست‌گذاران به تدوین برنامه‌های بلندمدتی که به بهبود فضای کسب و کار منجر شود، اقدام نکنند، بنگاه‌ها با مشکل مواجه‌اند.	- گزارش پایش ملی محیط کسب و کار ایران (۱۳۹۸) بر نقش بی‌ثباتی قوانین و رویه‌های اجرایی در رکود بنگاه‌های صنعتی تأکید داشت.	
تناسب زنجیره تولید با صنایع بالادستی	۱. تولید محصولات بدون توجه به صنایع بزرگ استان ۲. جزیره‌ای عمل کردن بنگاه‌های صنعتی ۳. موازی‌کاری‌های متعدد در فرایندهای تولید	بسیاری از کارخانه‌ها شروع به تولید محصولاتی می‌کنند که تناسبی با صنایع بالادستی موجود ندارند، بنابراین از نظر تأمین مواد اولیه با مشکل مواجه‌اند.	- حسنی‌پور و همکاران (۱۳۹۴) بر نقش زنجیره ارزش و جهت‌گیری صنعت بر عملکرد بنگاه‌های صنعتی تأکید کردند.	

قضیه ۵ (راهبردها و کنش‌ها)

این مقوله برای کنترل، اداره و برخورد با پدیده محوری راهبردهایی ارائه می‌دهد (استراوس و کوربین، ۲۰۱۴). تعدادی از مفاهیم مستخرج مهم در این مقوله‌ها به‌همراه شواهد گفتاری آنها در جدول ۷ ارائه شده‌اند.

جدول ۷. مفاهیم و شواهد گفتاری راهبردهای پژوهش

مقوله	زیرمقوله‌ها	مفاهیم	نمونه‌ای از شواهد گفتاری	پیشینه تجربی مرتبط
راهبردها	مشکلات ارتباطی در حوزه فروش	<ol style="list-style-type: none"> ۱. نبود مهارت‌های مناسب فروش (قیمت‌گذاری، تحلیل مشتریان، تحلیل رقبا و ...) ۲. نبود آمیخته بازار متناسب با نیاز واقعی کسب‌وکارها ۳. کسادی بازار 	<p>علی‌رغم مشکلاتی که فرایند تولید محصولات دارویی دارد، به‌جرات می‌توان گفت به‌کارگیری آمیخته مناسب بازار برای فروش موفق این محصولات اهمیت دوچندانی دارد که متأسفانه به آن توجه نمی‌شود.</p>	<p>- لیلجا و همکاران (۲۰۱۶) بر نقش کاهش حجم بازار هدف بر رکود بنگاه‌های صنعتی تأکید داشتند.</p> <p>- فرخ و همکاران (۱۳۹۶) بر افزایش سهم بازار به‌عنوان پیامد رشد بنگاه‌های صنعتی تأکید کردند.</p> <p>- حسنقلی‌پور و همکاران (۱۳۹۴) بر کاهش هزینه‌های بازاریابی به‌عنوان یکی از خروجی‌های رشد بنگاه‌های صنعتی تأکید کردند.</p>
	مشکلات عملکردی در حوزه تولید	<ol style="list-style-type: none"> ۱. نبود تجهیزات و امکانات لازم تولید ۲. تولید غیرمبتنی بر نیازهای بازار ۳. نبود تعریف صحیح زنجیره ارزش 	<p>زمانی که تحلیل صحیح در زمان تولید محصولات انجام نمی‌شود، محصولی تولید می‌شود که با ذائقه مشتری هم‌خوانی ندارد، بنابراین فروش نمی‌رود.</p>	<p>- ریهان و بدیسا (۲۰۱۸) بر نقش نبود تجهیزات در رکود کسب‌وکارها تأکید کردند.</p>
	مشکلات عملکردی در حوزه تأمین	<ol style="list-style-type: none"> ۱. دشواری تأمین مواد اولیه از خارج استان ۲. نوسان شدید در قیمت مواد اولیه موردنیاز ۳. کمبود مواد اولیه مورد نیاز به‌علت تحریم 	<p>مواد اولیه محصولات دارویی شرکت از خارج وارد می‌شد که مدتی است با مشکل مواجه شده‌ایم و ماده مؤثر محصولات وجود ندارد یا گران‌قیمت است.</p>	<p>- لیلجا و همکاران (۲۰۱۶) بر نقش تغییرات قیمت نهاده‌ها بر رکود بنگاه‌های صنعتی تأکید داشتند.</p> <p>- گزارش پایش ملی محیط کسب‌وکار ایران (۱۳۹۸) بر نقش غیرقابل پیش‌بینی بودن مواد اولیه و محصولات در رکود بنگاه‌های صنعتی تأکید داشت.</p>
	ضعف برندینگ و هویت‌سازی	<ol style="list-style-type: none"> ۱. انتخاب برندهای نامتناسب و غیرجذاب ۲. طولانی بودن فرایند ثبت قانونی برند ۳. کمبود مشاوران برای تسهیل فرایند ثبت برند 	<p>برخی از محصولات غذایی تولید استان مانند روغن کرمانشاهی یا نان برنجی از سابقه بسیار زیادی برخوردارند، اما همچنان آن طور که باید در کشور به‌عنوان یک برند مشخص معرفی نشده‌اند.</p>	

ادامه جدول ۷. مفاهیم و شواهد گفتاری راهبردهای پژوهش

مقوله	زیر مقوله‌ها	مفاهیم	نمونه‌ای از شواهد گفتاری	پیشینه تجربی مرتبط
راهبردها	ضعف در جذب نیروی توانمند	۱. کمبود نیروهای توانمند، متخصص و بامهارت ۲. توان پایین بنگاه برای به‌کارگیری نیروی متخصص ۳. ترجیح روابط فامیلی بر روابط حرفه‌ای ۴. مهاجرت نیروهای توانمند استان به سایر استان‌ها	اگرچه سهم جمعیت تحصیل‌کرده استان کرمانشاه در مقایسه با کل جمعیت بالاست، اما تعداد نیروهای انسانی بامهارت که واقعاً تخصص انجام کار را داشته باشند، بسیار کم است و افراد توانمند نیز اکثراً به شهرهای دیگر مانند تهران مهاجرت می‌کنند.	- هایگوچی و شیمادا (۲۰۱۹) بر نقش نرخ دستمزد در عملکرد بنگاه‌های صنعتی تأکید کردند.
	کاهش توان رقابت بنگاه	۱. رقابت بسیار شدید میان رقبای صنعت ۲. وجود رقبای جایگزین متعدد ۳. وجود رقبای بالقوه در حوزه غذایی و دارویی ۴. قدرت چانه‌زنی تأمین‌کنندگان و توزیع‌کنندگان	به‌علت اهمیت بسیار زیاد صنعت غذایی و دارویی، بنگاه‌های زیادی در این حوزه فعالیت می‌کنند که یک اقیانوس قرمز را شکل داده‌اند. بنابراین تلاش برای حفظ مزیت رقابتی پایدار برای بنگاه بسیار دشوار است.	- لیلجا و همکاران (۲۰۱۶) بر نقش تشدید رقابت بر رکود بنگاه‌های صنعتی تأکید داشتند. - حسنقلی‌پور و همکاران (۱۳۹۴) بر ارتقای توان رقابتی به عنوان یکی از خروجی‌های رشد بنگاه‌های صنعتی تأکید کردند.

قضیه ۶ (پیامدها)

پیامدهای مدل به دو دسته پیامدهای سطح کلان و بنگاه تقسیم شده است (جدول ۸).

جدول ۸. مفاهیم و شواهد گفتاری پیامدهای پژوهش

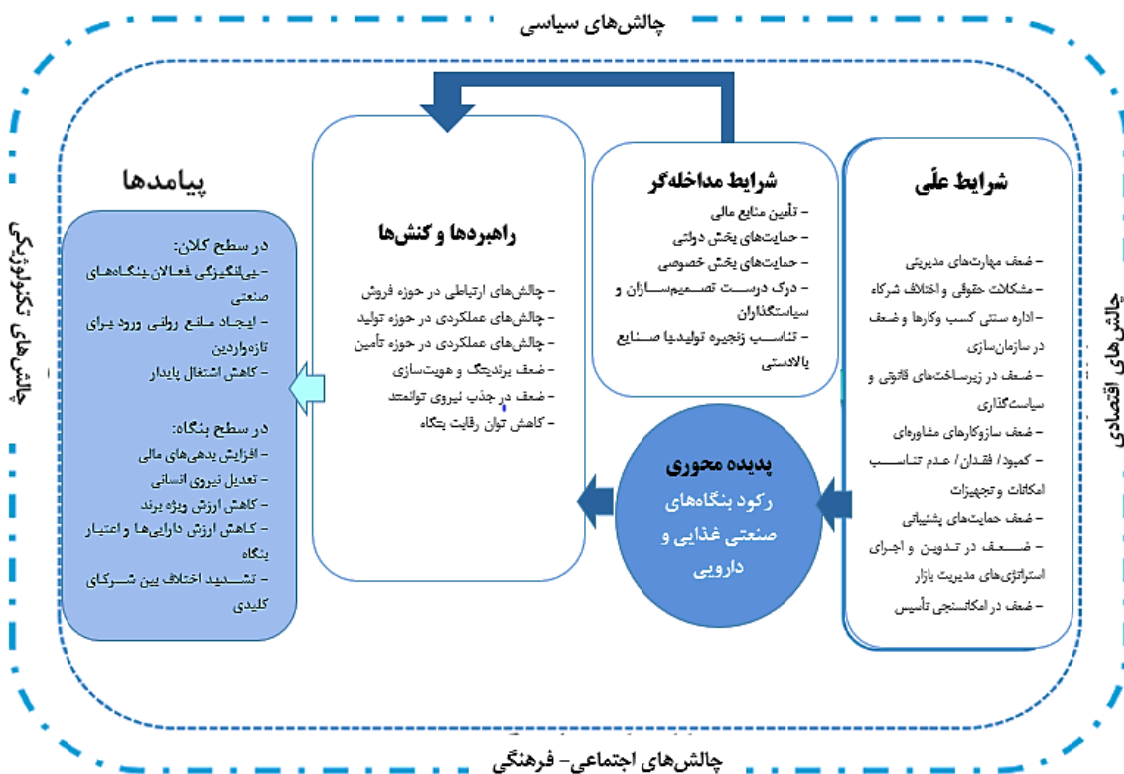
مقوله	زیر مقوله‌ها	مفاهیم	نمونه‌ای از شواهد گفتاری	پیشینه تجربی مرتبط
پیامدهای سطح کلان	بی‌انگیزگی فعالان بنگاه‌های صنعتی	۱. کاهش سطح کیفیت زندگی ۲. افزایش مهاجرت از استان ۳. کاهش سرعت رشد بنگاه‌های صنعتی ۴. نزول اولویت کار در بنگاه صنعتی	تا زمانی که مشکلات بنگاه‌های صنعتی حل نشود، فعالیت در بنگاه صنعتی به‌عنوان اولویت دوم و سوم فعالان این حوزه محسوب می‌شود که در نهایت به رکود آنها منجر می‌شود.	- حسنقلی‌پور و همکاران (۱۳۹۴) بر افزایش تولید ناخالص داخلی به‌عنوان یکی از خروجی‌های رشد بنگاه‌های صنعتی تأکید کردند.
	ایجاد مانع روانی ورود برای تازه واردان	۱. بدبینی به مقوله کارآفرینی ۲. تمرکز بر مسائل و مشکلات به‌جای مزایا ۳. سوق یافتن به کسب‌وکارهای اداری ۴. هزینه بالای ایجاد بنگاه‌های صنعتی	در بسیاری از بنگاه‌های صنعتی در حوزه مواد غذایی و دارویی، هزینه‌های ایجاد و توسعه به‌حدی بالا است که برای ورود کارآفرینان جدید به این حوزه تمایل زیادی وجود ندارد.	- فرخ و همکاران (۱۳۹۶) بر افزایش پایداری به عنوان پیامد رشد بنگاه‌های صنعتی تأکید کردند.

ادامه جدول ۸. مفاهیم و شواهد گفتاری پیامدهای پژوهش

مقوله	زیرمقوله‌ها	مفاهیم	نمونه‌ای از شواهد گفتاری	پیشینه تجربی مرتبط
پیامدهای سطح بنگاه	کاهش اشتغال پایدار	۱. افزایش شمار بیکاران تحصیل کرده ۲. افزایش تعداد کارگران و تکنسین‌ها ۳. مهاجرت از شهرستان‌ها به مرکز استان ۴. افزایش مشاغل کاذب	زمانی که بنگاه‌های صنعتی واقع در شهرستان‌های استان راکد می‌شوند، افراد بیکار شده، به مرکز استان مراجعت کرده و اکثراً به مشاغل کاذب روی می‌آورند.	- هایگوچی و شیمادا (۲۰۱۹) بر نقش نرخ دستمزد در عملکرد بنگاه‌های صنعتی تأکید کردند. - فرخ و همکاران (۱۳۹۶) بر افزایش تعداد کارکنان به‌عنوان پیامد رشد بنگاه‌های صنعتی تأکید کردند.
	بدهی‌های مالی	۱. پرداخت نشدن بدهی‌های معوق ۲. افزایش هزینه‌ها به‌صورت بی‌رویه ۳. درخواست‌های استمهال بی‌رویه	دوبار تأیید درخواست استمهال بنگاه از بانک، نه تنها مشکلی از شرکت حل نکرد، بلکه به افزایش بدهی‌های مالی منجر شد.	- فرخ و همکاران (۱۳۹۶) بر افزایش رشد مالی به‌عنوان پیامد رشد بنگاه‌های صنعتی تأکید کردند.
	تغییل نیروی انسانی	۱. کاهش تعداد شیفت‌های کاری ۲. نبود توان پرداخت حقوق و مزایا ۳. کاهش تعداد حجم تولید ۴. افزایش هزینه‌های حقوق و دستمزد	پیش از رکود سه شیفت کاری به‌صورت روزانه داشتیم، اما با کاهش تقاضای بازار سه شیفت به دو شیفت و در نهایت یک شیفت کاهش پیدا کرد که مدیران بنگاه مجبور به تعدیل نیرو شدند.	- هایگوچی و شیمادا (۲۰۱۹) بر نقش نرخ دستمزد در عملکرد بنگاه‌های صنعتی تأکید کردند. - فرخ و همکاران (۱۳۹۶) بر افزایش تعداد کارکنان به‌عنوان پیامد رشد بنگاه‌های صنعتی تأکید کردند.
	کاهش ارزش ویژه برند	۱. از یاد رفتن نام و نشان بنگاه ۲. کاهش اعتبار برند بنگاه ۳. جایگزینی برندهای رقبا	یکی از پیامدهای بسیار مهم راکد شدن بنگاه‌های صنعتی، کم‌رنگ شدن برند در بازار است که به کاهش اعتبار و ارزش آن منجر می‌شود.	
	کاهش ارزش دارایی‌ها و اعتبار بنگاه	۱. فرسوده شدن منابع فیزیکی بنگاه ۲. ایجاد فضای بی‌اعتمادی در رابطه با بنگاه ۳. کاهش ارزش منابع فیزیکی، مادی و انسانی ۴. از دست دادن بازار فروش محصولات	راکد شدن بنگاه ما که در حوزه صنایع غذایی فعال بود، باعث شد ارزش دارایی‌ها و منابع شرکت اعم از تجهیزات، دانش فنی و منابع مادی کاهش پیدا کند.	
	شرکای کلیدی	۱. توافق نداشتن در خصوص مسائل ضروری ۲. جانب‌داری غیرمنصفانه برخی شرکا ۳. تلاش برای ایجاد گروه‌های غیررسمی	رکود بنگاه‌های صنعتی به یارکشی بین شرکا منجر شده، به‌نحوی که اختلاف مدیران روز به روز بیشتر شده و بنگاه با مشکل جدی مواجه می‌شود.	

ب) کدگذاری محوری

پس از کدگذاری باز در فرایند کدگذاری محوری، میان مقوله‌ها مقایسه مداوم^۱ انجام گرفت تا روابط بین مقوله‌ها و مقوله‌های فرعی توسعه داده شود. هم‌زمان با انجام کدگذاری باز و محوری، الگویی ساخته شد که حاکی از ارتباط بین مقوله‌ها و مقوله‌های فرعی است. زمانی که این ارتباطها توسعه داده شدند، از رویه کدگذاری انتخابی استفاده شد تا ادغام مقوله‌ها، در قالب یک نظریه نوظهور تسهیل شود. در پژوهش حاضر، مدل پارادایمی توسعه داده شده که روابط میان مؤلفه‌ها و مقوله‌ها با داده‌های فرایند پژوهش، در آن به تصویر کشیده شده است (شکل ۳). شایان ذکر است، مؤلفه‌های این مدل پارادایمی، متشکل از دسته‌بندی زیرمقوله‌های مستخرج از مصاحبه‌ها و یافته‌های پژوهش و مؤلفه‌های اشاره‌شده در پیشینه تجربی هستند که در جدول‌های ۴ تا ۸ نیز به‌صورت جداگانه برای هر زیرمقوله دسته‌بندی و تشریح شدند. به بیان دیگر، این تطبیق با پیشینه تجربی، موجب اعتباربخشی بیشتر به مدل بومی شده است. برخی زیرمقوله‌ها نیز که در پیشینه‌های تجربی بررسی نشده بودند، نوآوری و دانش‌افزایی ویژه پژوهش حاضر هستند.

شکل ۳. مدل پارادایمی پژوهش

منبع: یافته‌های پژوهش (۱۳۹۸)

ج) کدگذاری انتخابی

در این سطح، سعی شد با کنار هم قرار دادن مقوله‌ها حول مقوله محوری، یک روایت اصلی، بر اساس نظریه برای پدیده

1. Constant Comparison

ارائه شود. روایت زیر نتایج برآمده از کدگذاری انتخابی برای پدیده رکود بنگاه‌های صنعتی مواد غذایی و دارویی در استان کرمانشاه است:

«ضعف مهارت‌های مدیریتی، مشکلات حقوقی و اختلاف شرکا، اداره سنتی کسب‌وکارها و ضعف در سازمان‌سازی، ضعف در زیرساخت‌های قانونی و سیاست‌گذاری، ضعف سازوکارهای مشاوره‌ای، کمبود/فقدان/عدم تناسب امکانات و تجهیزات، ضعف حمایت‌های پشتیبانی، ضعف در تدوین و اجرای استراتژی‌های مدیریت بازار، و ضعف در امکان‌سنجی تأسیس زمینه‌ساز رکود بنگاه‌های صنعتی غذایی و دارویی هستند. راهبردهای منتج از این پدیده، شامل مواردی مانند مشکلات ارتباطی در حوزه فروش، مشکلات عملکردی در حوزه تولید، مشکلات عملکردی در حوزه تأمین، ضعف برندینگ، ضعف در جذب نیروی توانمند و کاهش توان رقابت بنگاه است که از عواملی چون تأمین منابع مالی، حمایت‌های بخش دولتی و خصوصی، درک درست تصمیم‌سازان و تناسب زنجیره تولید با صنایع بالادستی تأثیر پذیرفته است. این مهم در فضایی پیچیده و چندبُعدی اجتماعی - فرهنگی، سیاسی، اقتصادی و تکنولوژیکی رخ می‌دهد که گروه‌های زیادی با اهداف، ارزش‌ها، انگیزه‌ها و منافع متفاوت در شکل‌گیری آن نقش دارند. در نهایت، بی‌انگیزگی فعالان بنگاه‌های صنعتی، ایجاد مانع روانی ورود برای تازه‌واردان و کاهش اشتغال پایدار به‌عنوان پیامدهای کلان و افزایش بدهی‌های مالی، تعدیل نیروی انسانی، کاهش ارزش ویژه برند، کاهش ارزش و اعتبار بنگاه و تشدید اختلاف بین شرکای کلیدی به‌عنوان پیامدهای سطح بنگاه در رکود بنگاه‌های صنعتی مطرح می‌شوند.»

بحث

امروزه فعالیت بنگاه‌های صنعتی در محیط‌های پویا و متلاطم با استفاده از شدت رقابت، اوضاع متزلزل بازار، تغییرات سریع فناوری و چرخه عمر کوتاه‌تر محصولات توصیف می‌شود (حاجی‌پور و غلامزاده، ۱۳۹۱: ۸۸). از آنجا که فعالیت بنگاه‌های صنعتی غذایی و دارویی به ایجاد اشتغال پایدار، افزایش درآمد و بهبود فضای کسب‌وکار استان منجر می‌شود، توجه به توسعه آنها حیاتی است. این مسئله به‌طور ویژه در استان کرمانشاه که با وجود قابلیت‌های فراوان در حوزه صنعت، با درصد بیکاری بالایی مواجه است، از اهمیتی مضاعف برخوردار است. از این رو، در پژوهش حاضر به تدوین مؤلفه‌های اصلی رکود بنگاه‌های صنعتی غذایی و دارویی در قلمرو استان کرمانشاه پرداخته شد. بدین منظور، پس از تحلیل محتوای متون با نمونه بررسی شده متشکل از خبرگان و مدیران بنگاه‌های صنعتی، مؤلفه‌ها و بومی‌سازی این پدیده بررسی شده و ۱۱۸ مفهوم استخراج شد. نتایج به‌اجمال نشان می‌دهند، موضوع توسعه بنگاه‌های صنعتی غذایی و دارویی، علی‌رغم مزایای بی‌شماری که دارد، پیچیده و چندبُعدی است و مهم‌ترین مقوله‌های علیّ شناخته‌شده شامل «ضعف مهارت‌های مدیریتی»، «مشکلات حقوقی و اختلاف شرکا»، «اداره سنتی کسب‌وکارها و ضعف در سازمان‌سازی»، «ضعف زیرساخت‌های قانونی و سیاست‌گذاری»، «ضعف سازوکارهای مشاوره‌ای»، «کمبود یا فقدان تجهیزات و امکانات مناسب»، «ضعف حمایت‌های پشتیبانی»، «ضعف در تدوین و اجرای استراتژی‌های مدیریت بازار» و «ضعف در امکان‌سنجی تأسیس» هستند. به‌طور مثال، مدیریت صحیح بازار این امکان را برای بنگاه فراهم می‌کند تا نیازهای بازار و مشتریان را در ارتباط با ارائه خدمات بازاریابی و به‌خصوص آمیخته بازاریابی در نظر گیرد و برآورده کند، در

حالی که غفلت از این مؤلفه سبب رکود بنگاه می‌شود. نتایج این بخش از پژوهش با نتایج پژوهش‌های ریبهان و بدیشا (۲۰۱۸)، لیلجا و همکاران (۲۰۱۶)، بنزازوئا و همکاران (۲۰۱۵)، فاتوکی (۲۰۱۴)، سرفراز و همکاران (۱۳۹۸)، گزارش پایش ملی محیط کسب‌وکار ایران (۱۳۹۸)، تاکی و همکاران (۱۳۹۷)، فرهادی و همکاران (۱۳۹۷)، حقیقی کفاش و همکاران (۱۳۹۶) و فرخ و همکاران (۱۳۹۶) هم‌خوانی داشت. در این پژوهش‌ها نیز بر این عوامل به‌عنوان عوامل رکود و تضعیف کسب‌وکارها اشاره شده است. واضح است، همه شرایط علی بیان شده باعث می‌شوند هسته مرکزی این پژوهش یعنی «رکود بنگاه‌های صنعتی غذایی و دارویی» ایجاد شود. رکود بنگاه‌های صنعتی به‌معنای کاهش سرعت رشد این بنگاه‌ها و در حالت منفی‌تر، تعطیلی کامل آنهاست. دغدغه‌های بنگاه‌های صنعتی غذایی و دارویی پیرامون این مسئله قرار می‌گیرند. مقوله‌های راهبردی پژوهش که از مقوله محوری منتج می‌شوند، از شرایط زمینه‌ای و مداخله‌گر نیز تأثیر می‌پذیرند. شرایط مداخله‌گر مدل عبارت از پنج مقوله «تأمین منابع مالی»، «حمایت‌های بخش دولتی»، «حمایت‌های بخش خصوصی»، «درک درست تصمیم‌سازان و سیاست‌گذاران» و «تناسب زنجیره تولید با صنایع بالادستی استان» بوده و شرایط زمینه‌ای متشکل از دغدغه‌های «اجتماعی - فرهنگی»، «سیاسی»، «اقتصادی» و «تکنولوژیکی» استان کرمانشاه است. نتایج پژوهش‌های ریبهان و بدیشا (۲۰۱۸)، پتراکیس و همکاران (۲۰۱۷)، لیلجا و همکاران (۲۰۱۶)، بنزازوئا و همکاران (۲۰۱۵)، گزارش پایش ملی محیط کسب‌وکار ایران (۱۳۹۸)، فرخ و همکاران (۱۳۹۶)، حقیقی کفاش و همکاران (۱۳۹۵) و حسنقلی‌پور و همکاران (۱۳۹۴) با زیرمقوله‌های شناسایی شده به‌عنوان شرایط زمینه‌ای هم‌سویی داشته و همگی بر تأثیر بسترهای محیطی بر عملکرد کسب‌وکارها تأکید کرده‌اند. همچنین نتایج پژوهش‌های ریبهان و بدیشا (۲۰۱۸)، لیلجا و همکاران (۲۰۱۶)، بنزازوئا و همکاران (۲۰۱۵)، گزارش پایش ملی محیط کسب‌وکار ایران (۱۳۹۸)، فرخ و همکاران (۱۳۹۶)، رضوی و همکاران (۱۳۹۶) و حسنقلی‌پور و همکاران (۱۳۹۴)، زیرمقوله‌های شناسایی شده به‌عنوان شرایط مداخله‌گر را تأیید کردند و این زیرمقوله‌ها را به‌عنوان عوامل اثرگذار بر کسب‌وکارها و بنگاه‌های صنعتی بررسی کرده‌اند. به هر میزان مشکلات عملکرد و ارتباطی در حوزه تولید و فروش بیشتر باشد، به اهمیت و ضرورت برندینگ و هویت‌سازی بی‌توجهی شود، احتمال جذب نیروی انسانی توانمند کمتر باشد، توان رقابت بنگاه کاهش یابد و مشکلات عملکردی در حوزه تأمین بیشتر باشد، رکود بنگاه‌های صنعتی غذایی و دارویی تشدید می‌شود. برای مثال، بنگاه‌های صنعتی به‌طور عمده برای تطبیق محصولات خود با تقاضای بازار و تغییرات پرسرعت فناوری، از دانش روز بی‌بهره هستند که همین مسئله سبب مشکل ارتباطی در فروش و رکود این بنگاه‌ها می‌شود. همچنین در محیط به‌شدت رقابتی صنعت غذایی، حفظ و توسعه سهم بازار نتیجه عملکرد برند است که «ضعف برندینگ و هویت‌سازی» به‌عنوان یکی از راهبردها در این پژوهش شناسایی شده است، زیرا برندسازی نخست زمینه‌ای برای توسعه راه‌های منحصر به فرد برای ارائه ارزش‌های والاتر به مشتریان ایجاد می‌کند و دوم اینکه به کمک آن می‌توان به‌طور هم‌زمان به اثربخشی درون سازمانی و انطباق مناسب با محیط بیرونی دست یافت. یافته‌های این بخش با نتایج به‌دست آمده از پژوهش‌های هایگوچی و شیمادا (۲۰۱۹)، ریبهان و بدیشا (۲۰۱۸)، لیلجا و همکاران (۲۰۱۶)، گزارش پایش ملی محیط کسب‌وکار ایران (۱۳۹۸)، فرخ و همکاران (۱۳۹۶) و حسنقلی‌پور و همکاران (۱۳۹۴)، به‌ویژه در بخش مشکلات مرتبط با فروش هم‌سویی دارند. در نهایت راهبردها، در سطح کلان و سطح بنگاه، پیامدهایی خواهند داشت. پیامدهای سطح کلان شامل

بی‌انگیزگی فعالان این بخش، ایجاد مانع روانی ورود برای تازه‌واردان و کاهش اشتغال پایدار و پیامدهای سطح بنگاه شامل افزایش بدهی‌های مالی، تعدیل نیروی انسانی، کاهش ارزش ویژه برند، کاهش ارزش دارایی‌ها و اعتبار بنگاه و تشدید اختلاف بین شرکای کلیدی است. نتایج به‌دست‌آمده به‌عنوان پیامدهای سطح کلان با نتایج پژوهش‌های هایگوچی و شیمادا (۲۰۱۹)، فرخ و همکاران (۱۳۹۶) و حسقلی‌پور و همکاران (۱۳۹۴) هم‌خوانی دارد. همچنین نتایج پژوهش‌های هایگوچی و شیمادا (۲۰۱۹) و فرخ و همکاران (۱۳۹۶)، زیرمقوله‌های شناسایی شده به‌عنوان پیامدهای سطح بنگاه را تأیید کردند.

گفتنی است، برخی از مؤلفه‌های (زیرمقوله‌های) بررسی‌شده در زمره نوآوری پژوهش قرار دارند، زیرا در پژوهش‌های پیشین به نقش و اهمیت آنها اشاره‌ای نشده بود که عبارت‌اند از: ضعف سازوکارهای مشاوره‌ای، ضعف در امکان‌سنجی تأسیس (به‌عنوان شرایط علی)، ضعف برندینگ و هویت‌سازی (به‌عنوان کنش / راهبرد) و کاهش ارزش ویژه برند، کاهش ارزش اعتبار و دارایی‌های بنگاه و تشدید اختلاف بین شرکای کلیدی (به‌عنوان پیامدها). این مؤلفه‌ها از دستاوردها و نتایج دانش‌افزایی این پژوهش به‌دلیل تأثیر آنها در فرایند رکود بنگاه‌های صنعتی هستند.

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

از آنجا که بنگاه‌های صنعتی به‌ویژه در حوزه غذایی و دارویی که بیشترین تعداد بنگاه‌های صنعتی در استان کرمانشاه را تشکیل می‌دهند و نقش بسیار راهبردی و مهمی در زندگی شهروندان دارند، پرداختن به مؤلفه‌های کلیدی رکود آنها ضرورتی اجتناب‌ناپذیر است که در این پژوهش به آن پرداخته شد. امید است سیاست‌گذاران و تصمیم‌گیران استانی و کشوری، مدیران بنگاه‌های صنعتی، مسئولان برنامه‌ریز و پژوهشگران از نتایج به‌دست‌آمده استفاده کنند. در نهایت پیشنهادهای کاربردی به‌دلیل بهبود وضعیت بنگاه‌های صنعتی غذایی و دارویی را کد عبارت‌اند از:

- ایجاد شبکه‌های همکاری میان بنگاه‌های صنعتی به‌منظور تکمیل زنجیره ارزش و اشتراک منابع و پتانسیل‌ها؛
- به‌کارگیری ظرفیت‌های بدون استفاده کارخانه‌ها با رویکرد استراتژی تولید بدون کارخانه برای کاهش هزینه‌های سرمایه ثابت (برون‌سپاری فعالیت‌ها)؛
- حفاظت از جریان‌های نقدی کوتاه‌مدت در بنگاه (تولید درآمد)، واگذاری یا فروش مجموعه دارایی‌ها (تقلیل دارایی‌ها)؛
- افزایش تعداد صندوق‌های سرمایه‌گذاری خطرپذیر با رویکرد اعطای حمایت مالی با شرایط مناسب (تنفس بلندمدت، سود کم، ضمانت‌نامه‌های حداقلی) به بنگاه‌های صنعتی؛
- استفاده از روش تأمین مالی جمعی (کِرَد فاندینگ) برای تأمین مالی بنگاه‌های صنعتی؛
- ایجاد زیرساخت‌های لازم برای اشتراک دانش فنی بنگاه‌های صنعتی را کد به سرمایه‌گذاران بخش خصوصی؛
- افزایش سطح بازارگرایی در بنگاه‌ها به‌عنوان یک هدف مهم و استراتژیک؛
- ایجاد قوانین الزام‌آور در راستای ندادن مجوز در گروه محصولات تولیدی اشباع‌شده؛
- تدوین برنامه‌های توانمندسازی برای مدیران و کارکنان بنگاه‌ها؛

- تسهیل فرایند راه‌اندازی واحدهای پژوهش و توسعه در بنگاه‌های صنعتی. محدودیت‌های پژوهش عبارت بودند از:
  - ضعف تعمیم‌پذیری آماری در روش‌های پژوهش کیفی؛
  - نبود معیارهای روشن و شفاف برای ارزیابی کیفیت و قدرت داده‌ها؛
  - وجود حجم انبوهی از داده‌ها.
- در نهایت، می‌توان پیشنهادها برای انجام پژوهش‌های آتی را به شرح زیر بیان کرد:
  - استفاده از روش‌های تصمیم‌گیری چندمعیاره از جمله فرایند تحلیل شبکه‌ای و روش‌های دیگر برای اولویت‌بندی مؤلفه‌های رکود بنگاه‌های صنعتی،
  - انجام پژوهش‌های تطبیقی مشابه برای؛ بنچمارک مدل رکود در حوزه‌های مختلف صنعت مانند: صنایع شیمیایی و سلولزی، صنایع برق و الکترونیک و غیره، بنچمارک مدل رکود در استان‌های مختلف و بنچمارک اولویت‌بندی عوامل رکود در صنایع مختلف و استان‌های متفاوت.
  - تدوین مدل‌های فرایندی رکود بنگاه‌های صنعتی در سطح کلان و سطح بنگاه.
  - به‌کارگیری سایر روش‌شناسی‌های کیفی و ترکیبی از جمله تحلیل تم، مالتی گراندد تئوری و غیره برای ارائه مدل.
  - تدوین الگوی بازآواری (بازاحیای) بنگاه‌های صنعتی راکد، مبتنی بر مدل رکود ارائه‌شده در پژوهش حاضر.

سپاسگزاری

این پژوهش حاصل رساله دکتری دانشجوی کارآفرینی دانشگاه رازی است. در پایان، از حمایت‌های مادی و معنوی سازمان صنایع کوچک و شرکت شهرک‌های صنعتی استان کرمانشاه قدردانی می‌شود.

منابع

- ایران‌دوست، منصور (۱۳۹۳). *الگوی رابطه بین راهبردهای احیا و عملکرد در شرایط رکود اقتصادی (شرکت‌های بورس اوراق بهادار تهران)*. پایان‌نامه دکتری. دانشکده حسابداری و مدیریت. دانشگاه علامه طباطبائی.
- بیابانگرد، اسماعیل (۱۳۸۲). *روش‌های تحقیق در علوم انسانی و اجتماعی*. تهران: مؤسسه کتاب مهربان نشر.
- تاک، الهام؛ رضایی‌زاده، مرتضی؛ نوتاش، هادی (۱۳۹۷). شناسایی شایستگی‌های بازدارنده پایداری کارآفرینان کسب‌وکارهای کوچک و متوسط (کسب‌وکارهای فعال در صنایع غذایی). *توسعه کارآفرینی*. ۱۱ (۲)، ۲۸۱-۳۰۰.
- ترکمانی، جواد؛ ذوقی‌پور، آمنه (۱۳۸۶). عوامل مؤثر بر عرضه صادرات فرآورده‌های صنایع غذایی ایران. *اقتصاد کشاورزی*، ۴ (۷)، ۲۱-۳۶.
- حاجی‌پور، بهمن؛ غلامزاده، رسول (۱۳۹۱). بررسی تأثیر سبک و مقیاس ورود به بازار بر سودآوری شرکت‌ها در صنایع غذایی و شیمیایی. *پژوهش‌نامه بازرگانی*، ۳ (۳)، ۸۷-۱۰۴.

- حقیقی کفاش، مهدی؛ حاجی‌پور، بهمن؛ مظلومی، نادر؛ مؤمنی، مصطفی (۱۳۹۵). الگوسازی عوامل اثرگذار بر قابلیت نوآوری در صنعت مواد غذایی. *چشم‌انداز مدیریت بازرگانی*، ۲۶ (۲)، ۳۳-۴۸.
- حسنقلی‌پور، طهمورث؛ بهمنی، محمود؛ ایروانی، محمدجواد؛ آقازاده، هاشم؛ انوشه، مرتضی (۱۳۹۴). طراحی مدل توسعه بازار صنایع کوچک و متوسط (صنایع غذایی و آشامیدنی). *توسعه کارآفرینی*، ۸ (۱)، ۲۱-۴۰.
- دانایی‌فرد، حسن؛ الوانی، سید مهدی؛ آذر، عادل (۱۳۹۱). *روش‌شناسی پژوهش کیفی در مدیریت*. تهران: انتشارات صفار - اشرافی.
- رضوی، مصطفی؛ کریمی، بهروز؛ رفیعی راد، داوود (۱۳۹۶). مطالعه مؤلفه‌های تأثیرگذار بر تأمین مالی شرکت‌های کوچک و متوسط در زنجیره‌های تأمین قطعه‌سازی خودرو. *مدیریت صنعتی*، ۹ (۳)، ۴۳۵-۴۵۴.
- سحابی، بهرام؛ ذوالفقاری، مهدی (۱۳۹۴). توسعه مدلی نوین جهت اندازه‌گیری ریسک بازاری شاخص صنایع غذایی و دارویی با استفاده از مدل‌های تلفیقی GARCH-مارکوف. *اقتصاد مقداری*، ۱۱ (۴)، ۷۹-۱۱۱.
- سرفراز، امیرهمایون؛ شجاعی، امیر عباس؛ عابدزاده، میر داود (۱۳۹۸). اولویت‌بندی‌های استراتژی‌های سازمانی با به‌کارگیری مدل SWOT و فرایند تحلیل شبکه‌ای گروهی فازی (شرکت تولید مواد اولیه دارویی). *مدیریت صنعتی*، ۱۱ (۳)، ۵۴۳-۵۶۰.
- شایقی، محمد (۱۳۸۶). *نقش صنایع کوچک و متوسط در توسعه صادرات*. تهران: انتشارات آریا.
- شیوا، آیدا؛ آقازاده، هاشم؛ حیدری، علی (۱۳۹۶). بررسی تأثیر بازاریابی اکتشافی و بهره‌بردارانه بر نوآوری و عملکرد بنگاه. *مطالعه موردی: صنایع غذایی*. *مدیریت بازرگانی*، ۹ (۳)، ۵۹۵-۶۱۶.
- صفایی قادیکلای، عبدالحمید؛ غلامرضاتبار دیوکلائی، زهرا (۱۳۹۳). تبیین چارچوبی برای ارزیابی پایداری زنجیره تأمین مواد غذایی با استفاده از فرایند تحلیل شبکه‌ای فازی (شرکت‌های منتخب تولیدی فراورده‌های گوشتی استان مازندران). *مدیریت صنعتی*، ۶ (۳)، ۵۳۵-۵۵۴.
- صفری، حسین؛ زندیه، مصطفی؛ خانمحمدی، احسان (۱۳۹۷). ارائه کارت امتیازی متوازن منابع انسانی مبتنی بر شبیه‌سازی سیستم‌های پویا (صنایع غذایی). *مدیریت صنعتی*، ۱۰ (۳)، ۳۶۷-۳۸۶.
- فارسجانی، حسن؛ حبیبی، لیلی؛ سلطانی، هومان (۱۳۹۰). نقش خوشه‌های صنعتی بنگاه‌های تولیدی کوچک و متوسط در دستیابی به تولید در کلاس جهانی. *مطالعه موردی: خوشه طلای تهران*. *چشم‌انداز مدیریت بازرگانی*، ۱۰ (۴)، ۴۷-۶۴.
- فرخ، شیما؛ کردنائیچ، اسدالله؛ خداداد حسینی، حمید؛ زالی، محمدرضا (۱۳۹۶). شناسایی الگوی رشد کسب‌وکارهای کوچک و متوسط در صنعت غذایی ایران، با استفاده از نظریه برخاسته از داده‌ها. *توسعه کارآفرینی*، ۱۰ (۳)، ۴۵۷-۴۷۵.
- فرهادی، فرهاد؛ تقی‌زاده یزدی، محمدرضا؛ مؤمنی، منصور؛ سجادی، سید مجتبی (۱۳۹۷). ارائه مدل چابکی زنجیره تأمین پایدار در صنعت آجر استان اصفهان. *مدیریت صنعتی*، ۱۰ (۳)، ۳۳۵-۳۵۲.
- مرکز آمار و اطلاعات اقتصادی و پایش اصل ۴۴ مرکز پژوهش‌های اتاق ایران (۱۳۹۸). *گزارش پایش ملی محیط کسب‌وکار ایران در پاییز ۱۳۹۸ (دوره سیزدهم)*. موجود در :

<https://chambertrust.ir/D8%B4-%D9%BE%D8%A7%DB%8C%DB%8C%D8%B2-%DB%B9%DB%B8.html>

مرکز آمار ایران (۱۳۹۸). *گزارش طرح آمارگیری نیروی کار ۹۸*. بازیابی شده در ۱ اردیبهشت ۹۹. موجود در:

<https://www.amar.org.ir/Portals/0/News/1398/bikari98-3.pdf>

- مدهوشی، مهرداد؛ رضایی، فائقه (۱۳۹۴). بررسی تأثیر اندازه شرکت و نرخ رشد صنعت بر بقای شرکت‌های تازه‌وارد صنایع برق و الکترونیک استان مازندران. *مطالعات مدیریت صنعتی*، ۱۳ (۳۷)، ۳۷-۵۴.
- میرحیسی، داود؛ فارسجانی، حسن؛ مدیری، محمود؛ خلیلی دامغانی، کاوه (۱۳۹۷). تبیین نقش زنجیره تأمین یکپارچه برای رسیدن به تولید در کلاس جهانی در صنایع الکترونیک خانگی. *مدیریت صنعتی*، ۱۰ (۱)، ۱۰۱-۱۲۰.
- نظری، محسن؛ حسینقلی‌پور، طهمورث؛ سلیمانی، غلامرضا؛ موسوی نقابی، مجتبی (۱۳۹۶). توسعه شبکه‌های بین‌بنگاهی راهکار به‌کارگیری ظرفیت بلااستفاده بنگاه‌های کوچک و متوسط تولیدی. *مدیریت بهره‌وری*، ۱۰ (۴۰)، ۷-۴۷.

References

- Ball, L. M. (2014). Long-Term Damage from the Great Recession in OECD Countries, *NBER Working Papers*, 20185, 1-25.
- Benigno, G. & Fornaro, L. (2018). Stagnation Traps. *The Review of Economic Studies*, 85 (3), 1425-1470.
- Benzazoua, A., Ardjouman, D., & Abada, O. (2015). Establishing the factors affecting the growth of small and medium-sized enterprises in Algeria. *American International Journal of Social Science*, 6 (2), 101- 115.
- Biabangard, I. (2004). *Research Methods in the Humanities and Social Sciences*. Tehran: Mehraban Publishing Book Institute. (in Persian)
- Charmaz, K. (2006). *Constructing grounded theory: A practical guide through qualitative analysis*. Sage.
- Christie, T., & Sjoquist, D., (2012). New Business Survival in Georgia: Exploring the Determinants of Survival Using Regional Level Data. *Growth and Change*, 43 (1), 110-142.
- Cierpicki, S., Wright, M., & Sharp, B. (2000). Manager's knowledge of marketing principles: The case of new product development. *Empirical Generalizations in Marketing Science*, 5, 771-790.
- Danaeefard, H., Alwani, M., & Azar, A. (2012). *Methodology of qualitative research in management, comprehensive approach*. Tehran: Safar-Ashraf Publications. (in Persian)
- Directorate-General for Research and Innovation of European Commission (2015). *An analysis of the role and impact of industry participation in the Framework Programmes*. 7th Framework Programme, DOI: 10.2777/257273KI-04-16-320-EN-N.
- Farhadi, F., Taghizadeh Yazdi, M. R., Momeni, M. & Sajadi, S. M. (2018). Providing Sustainable Supply Chain Agility Model in the Brick Industry of Isfahan province. *Industrial Management*, 10 (3), 335-352. (in Persian)
- Farokh, S., Kordnaeij, A., Khodadad Hosseini, H., & Zali, M. R. (2017). Identification of a Growth framework for Small and Medium-Sized Enterprises in Iranian Food Industry, using Grounded Theory. *Entrepreneurship Development*, 10 (3), 457-475. (in Persian)

- Farsijani, H., Habibi, L., & Soltani, H. (2010). The role of industrial cluster of small and medium enterprises in achieving to world-class production, case study: Tehran cluster of gold. *Business Management Perspective*, 8, 48-74. (in Persian)
- Fatoki, O. (2014). The causes of the failure of new small and medium enterprises in South Africa, *Mediterranean Journal of Social Sciences*, 5 (20), 922-927.
- Fercoq, A., Lamouri, S. & Carbone, V. (2017). Lean / Green Integration Focused on Waste Reduction Techniques. *Journal of Cleaner Production*, 137, 567-578.
- Glaser, B. (1992). *Basics of Grounded Theory Analysis*. Mill Valley: Sociology Press.
- Haghighi Kaffash, M., Hajipour, B., Mazloumi, N., & Momeni, M. (2016). Modeling Factors Affecting Innovation Capability in the Food Industry. *Business Management Perspective*, 26, 33-48. (in Persian)
- Hajipour, B., & Gholamzadeh, R. (2012). The effect of market entry style and scale on corporate profitability in food and chemical industries, *Commerce*, 63, 87-104. (in Persian)
- Hassan Gholipour, T., Bahmani, M., Iravani, M. J., Aghazadeh, H., & Anonsheh, M. (2015). Designing Market Development Model for Small and Medium Industries in Food and Drink Industry. *Entrepreneurship Development*, 8 (1), 21-40. (in Persian)
- Higuchi, Y., Shimada, G. (2019). Industrial Policy, Industrial Development, and Structural Transformation in Asia and Africa (Chapter 3), Available: https://doi.org/10.1007/978-981-13-3131-2_9.
- Holmes, P., Stone, I., & Braidford, P., (2010). An analysis of new firm survival using a hazard function. *Applied Economics*, 42 (2), 185-195.
- Iran Doost, M. (2014). *Pattern of Relationship between Recovery Strategies and Performance in Recession, Case Study: Tehran Stock Exchange Companies*, PhD Thesis, School of Accounting and Management, AllamehTabatabaei University, Tehran. (in Persian)
- Iran Statistics Center (2019). *Abstract of the Results of the Labor Force Survey Results Summer 98*. Recovered on April 20, 2020, at 13. Available: <https://www.amar.org.ir/Portals/0/News/1398/bikari98-3.pdf> (in Persian)
- Li, Y., & Mathiyazhagan, K. (2018). Application of DEMATEL approach to identify the influential indicators towards sustainable supply chain adoption in the auto components manufacturing sector. *Journal of Cleaner Production*, 172, 2931-2941.
- Lilja, M., Sundberg, C., & Sundberg, G. (2016). *Growth Strategies in Declining Industries*. Bachelor Thesis in Business Administration, Jönköping International Business School.
- Madhoushi, M., & Rezaei, F. (2015). Investigating the effect of company size and industry growth rate on the survival of new companies in Mazandaran province's electricity and electronics industries. *Industrial Management Studies*, 13 (37), 37-54. (in Persian)
- Mirhabibi, D., Farsijani, H., Modiri, M., & Khalili Damghani, K. (2018). Explaining the Role of Integrated Supply Chain on Attainment of World Class Manufacturing in Electronic Domestic Appliance Industries. *Industrial Management*. 10 (1), 101-120. (in Persian)

- Nazari, M., Hossein-golipour, T., Soleimani, G., & Mousavi Niqabi, M. (2017). The development of interbank networks; a solution to utilize the unused capacity of small and medium-sized enterprises: Providing data base theory, *Quarterly Journal of Productivity Management*, 10 (40), 7-47. (in Persian)
- Petrakis, P. E., Valsamis, D. G., & Kafka, K. I. (2017). From optimal to stagnant growth: The role of institutions and culture. *Journal of Innovation & Knowledge*, 2 (3), 97- 105.
- Raihan, S., & Bidisha, S. H. (2018). *Female employment stagnation in Bangladesh*, A research paper on Economic Dialogue on Inclusive Growth in Bangladesh, The Asia Foundation. Available: <https://asiafoundation.org/wp-content/uploads/2018/12/EDIG-Policy-Brief-Female - employment-stagnation-in-Bangladesh.pdf>.
- Razavi, M., Karimi, B., & Rafeirad, D. (2017). Studying the Factors Affecting the Financing of Small and Medium Enterprises in Automotive Parts Supply Chains. *Industrial Management*, 9 (3), 435- 454. (in Persian)
- Safaei Ghadikolaei, A., & Gholamrezatabar Divkolai, Z. (2014). Determinants of framework for assessing the sustainability of food supply chains using fuzzy analytic network process (Case study: Selected meat production companies of Mazandaran). *Industrial Management*, 6 (3), 535-554. (in Persian)
- Safari, H., Zandieh, M., & KhanMohammadi, E. (2018). Proposing a Human Resource Balanced Scorecard based on Dynamic Systems Simulation S-based (Case study: food industry). *Industrial Management*, 10 (3), 367-386. (in Persian)
- Sahabi, B., & Zolfaghari, M. (2016). Development of a new model for measuring the market risk of the food and pharmaceutical industry index using integrated GARCH-Markov models. *Quantitative Economics*, 11 (4), 79-111. (in Persian)
- Sarfaraz, A. H., Shojaei, A. A., & Abedzadeh, M. D. (2019). Ranking the Strategies with Using SWOT and Fuzzy Analytical Network Process (The Case Study: A Company Producing of Pharmaceutical Raw Materials). *Industrial Management*, 11 (3), 543-560. (in Persian)
- Scherrer, P. S. (2005). Management turnarounds, Corporate Governance, *International of Business in Society*, 3 (4), 80-96.
- Shayeghi, M. (2008). *The role of small and medium industries in export development*. Tehran: Arya Publications. (in Persian)
- Shiva, A., Aghazadeh, H., & Heydari, A. (2017). Investigating the Impact of Exploratory and Exploratory Market Orientation on Firm Innovation and Performance, Case Study: Food Industry. *Business Management*, 9 (3), 595-616. (in Persian)
- Statistics and Economic Information and Monitoring Center, Article 44 of the Iranian Chamber of Research Center (2019). *National Business Environment Monitoring Report of Iran in the fall of 1398 (thirteenth period)*. Available in: <https://chambertrust.ir/D8%B4-%D9%BE%D8%A7%DB%8C%DB%8C%D8%B2-%DB%B9%DB%B8.html>. (in Persian)
- Statistics Center of Iran (2019). Labor Force Statistics Project Report 98. Retrieved May 1, 2009. Available in: <https://www.amar.org.ir/Portals/0/News/1398/bikari98-3.pdf>. (in Persian)

- Strauss, A., & Corbin, J. (2014). *Basics of Qualitative Research: Techniques and Procedures for Developing Grounded Theory* (Fourth Ed.). USA: Sage Publications.
- Svetlicic, M., Jacklič, A., & Burger, A. (2007). Internationalization of SMEs from selected central European economies, *Eastern European Economics*, 45 (4), 36-65.
- Taki, E., Rezaeezadeh, M., & Nottash, H. (2018). Identifying the Sustainability Restrictions Competitiveness of Small and Medium Business Entrepreneurs, Case Study: Businesses in the Food Industry. *Entrepreneurship Development*, 11 (2), 281-300. (in Persian)
- Turkmani, J., & Zoghipoor, A. (2007). Factors affecting the export of food products. *Economics and Agriculture*, 2 (1), 23-33. (in Persian)
- Vikas, K., Esinaulo, N., Jose, A. (2017). The Impact of supply chain integration on Performance: Evidence from the UK food factor. 27th *International Conference on Flexible Automation and Intelligent Manufacturing*, Modena, Italy 27-30 June 2017. *Procedia Manufacturing* 11, 814-821.
- Zulkepli, Z., Hasnan, N., & Mohtar, M. (2015). Communication & service innovation in SMEs, *Procedia- Social & Behavioral Sciences*, 211, 437-441.